سُورة مَريَم ގެ މާނަ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة مريم — އާޔަތުގެ އަދަދު (٩٨)

كٓهيعٓصٓ ﴿١﴾ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُۥ زَكَرِيَّآ ﴿٢﴾ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥ نِدَآءً خَفِيًّا ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ ٱلْعَظْمُ مِنِّي وَٱشْتَعَلَ ٱلرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٤﴾ وَإِنِّي خِفْتُ ٱلْمَوَٰلِيَ مِن وَرَآءِي وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا ﴿٥﴾ يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ ءَالِ يَعْقُوبَ ۖ وَٱجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾

ލަފްޒުމާނަ

كٓهيعٓصٓ ﴿١﴾ = (މިއަކުރުތަކުގެ މުރާދު މާނަ ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ الله އެވެ.)۞ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ =(މިއީ) ކަލޭގެފާނުގެ رب ގެ رحمة ހަނދާންކޮށްދެއްވުމުގެ ވާހަކައެވެ. / بيان ކޮށްދެއްވުމެވެ.۞ عَبْدَهُۥ زَكَرِيَّآ ﴿٢﴾ = އެކަލާނގެ އަޅާ زَكَرِيَّا (عليه السّلام) ގެ ހަނދާން ދެއްވި. ۞ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥ = އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ رب އަށް دعاء ދަންނަވާފައިވާ. ۞ نِدَآءً خَفِيًّا ﴿٣﴾ = ވަންހަނާކޮށްގެންނާއި ސިއްރު ދަންނަވާގޮތުން. ۞ قَالَ رَبِّ = އެކަލޭގެފާނު ދަންނަވައިފިއެވެ. ޔާ އަޅުގެ رب އެވެ.۞ إِنِّي وَهَنَ ٱلْعَظْمُ مِنِّي = ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާގެ ކަށިތައް ބަލިކަށިވެ ضَعِيف ވެއްޖެއެވެ.۞ وَٱشْتَعَلَ ٱلرَّأْسُ شَيْبًا = އަޅި ބޮލުގައި ހުދުއިސްތަށި ދިއްލިއްޖެއެވެ. އެބަހީ: ބޮލުގައި ހުދުއިސްތަށިވެއްޖެއެވެ.۞ وَلَمْ أَكُنۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ = އަޅި ޔާ އަޅުގެ رب އެވެ. މިއަޅާ ކަލޭގެފާނަށް (މިކަލޭގެފާނު) دعاء ކުރުމުގައި މިއަޅާ ނުވެއެވެ. ۞ شَقِيًّا ﴿٤﴾ = ނާކާމިޔާބުވެ ގެއްލިގެންވާ. ۞ وَإِنِّي خِفْتُ = އަޅި ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާ ބިރުގަތްމެވެ. ۞ ٱلْمَوَٰلِيَ = މިއަޅާގެ ފަހުން ތިބޭނޭ ގާތްތިމާގެ މީހުންނާމެދު. ۞ مِن وَرَآءِي = މިއަޅާގެ ފަހުން / މިއަޅާ މަރުވުމަށްފަހު. ۞ وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِي عَاقِرًا = އަޅި މިއަޅާގެ އަންހެނުން ދަރިން ނުލިބޭ މީހަކުވެއެވެ.۞ فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ = ފަހެ އިބަރާސްކަލާނގެ ހުރި حضرة ން މިއަޅާއަށް ދެއްވާނދޭވެ!. ۞ وَلِيًّا ﴿٥﴾ = وَلي އަކު / ދަރިކަލަކު.۞ يَرِثُنِي = އެދަރިއަކު މިއަޅާ ވާރުތަވާނެ (މިއަޅާގެ ދީނާ ވާރުތަވާނެ) ۞ وَيَرِثُ مِنْ ءَالِ يَعْقُوبَ ۖ =

އަދި يعقوب (عليه السّلام) ގެ آل ން ގެފަރާތުން (نبي ކަން) ވާރުތަކުރާ. ۞ وَٱجْعَلْهُ = އަދި އެދަރިކަލުން ލައްވާނދޭވެ. رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾ = އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. ރުހިވޮޑިގެންވާ ދަރިކަލަކު ކަމުގައި

إِجْمَالِي މާނަ

(١) كٓهيعٓصٓ (މިއަކުރުތަކުގެ މާނަ މާތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ الله އެވެ.)

(٢) (އޭ رسول الله އެވެ.) މިއީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އޭނާގެ އަޅާ زكريا عليه السّلام އަށް ލެއްވި رحمة ގެ ވާހަކަ بيان ކުރެއްވުމުގެ ވާހަކައެވެ.

(٣) ކަލޭގެފާނު يعني: زكريا عليه السّلام ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް ވަރަށް ސިއްރުކޮށްގޮވައި دعاء ދެންނެވިހިނދު (ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ.)

(٤) ކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާގެ ކަށިތައް ބަލިކަށިވެ ضعيف ވެއްޖެއެވެ. (މުސްކުޅިވެގެންނެވެ.) މިއަޅާގެ ބޮލުގައި ނުބައިޖަހައި ނުބައިގިނަވެއްޖެއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. (މިދުވަހާއިވެސް) އިބަރަސްކަލާނގެއަށް މިއަޅާ ދެންނެވި دعاء ގައި އަބަދުވެސް ނާކާމިޔާބު އަޅުކަލަކު ކަމުގައި މިއަޅާ ނުވެއެވެ.

(٥) އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާ މަރުވުމަށްފަހު މިއަޅާގެ ބޭބޭކަލުންނާއި ގާތްތިމާގެ (دين އަށް ޚިޔާނާތްތެރިވެ އަދި دين އަށް عمل ނުކޮށް ވާނޭކަމަށް) މިއަޅާ ބިރުވެތިވެއްޖެއެވެ. އަދި މިއަޅާގެ އަނބިކަނބަލުން ދަރިން ނުލިބޭ މީހަކު ވީއެވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑު މިއަޅާއަށް އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة ން ولي އަކު ދެއްވާނދޭވެ. ދަރިކަލަކު ދެއްވާނދޭވެ.

(٦) އެދަރިކަލުން މިއަޅާގެ މުދަލާއި ޢިލްމާއި އަދި يعقوب عليه السّلام ގެ آل ންގެފަރާތުން نبي ކަން ވާރުތަކުރައްވާ ދަރިކަލަކު ކަމުގައި ލައްވާނދޭވެ. އަދި އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. އަދި އެދަރިކަލުންނަކީ ރުހިވޮޑިގެންވާ ދަރިކަލަކު ކަމުގައި ލައްވާނދޭވެ. (އެބަހީ: އެދަރިކަލުން އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންވާ އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ އަޅުކަމުގައި ހުރި ދަރިކަލަކު ކަމުގައި ލައްވާނދޭވެ.)

يَـٰزَكَرِيَّآ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَـٰمٍ ٱسْمُهُۥ يَحْيَىٰ لَمْ نَجْعَل لَّهُۥ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ۝٧ قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَـٰمٌ وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِى عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ ٱلْكِبَرِ عِتِيًّا ۝٨ قَالَ كَذَٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِن قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْـًٔا ۝٩ قَالَ رَبِّ ٱجْعَل لِّىٓ ءَايَةً ۚ قَالَ ءَايَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ ٱلنَّاسَ ثَلَـٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۝١٠

ލަފްޒީ މާނަ

يَـٰزَكَرِيَّآ = (الله وحى ކުރެއްވިއެވެ.) އޭ زَكَرِيَّا އެވެ! ۞ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَـٰمٍ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނޭކަމުގެ އުފާވެރި خبر ދެއްވަމެވެ. ۞ ٱسْمُهُۥ يَحْيَىٰ = އެދަރިކަލުންގެ ނަންވަނީ يَحْيَى އެވެ. ۞ لَمْ نَجْعَل لَّهُۥ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ۝٧ = އެދަރިކަލުންގެ ކުރިން އެއްވެސް މީހަކަށް އެނަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުދެއްވަމެވެ. އެބަހީ: އެނަން ކިޔާފައިވާ އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. ۞ قَالَ رَبِّ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ. ۞ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَـٰمٌ = މިއަހުރެން ދަރިއަކުވާނީ (ދަރިއަކުލިބޭނީ) ކޮންފަދައަކުންހެއްޔެވެ؟ ۞ وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِى عَاقِرًا = އަދި މިއަހުރެންގެ އަންހެނުންނަކީ ދަރިން ނުވިހާ ވިހަނުލެވޭމީހެކެވެ. ۞ وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ ٱلْكِبَرِ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަހުރެން މުސްކުޅިކަމުގެ ގޮތުން ފުރައްޖެއެވެ. ۞ عِتِيًّا ۝٨ = ކިރިޔައް ބިރިކަކިޔާވަރަށް (عمر ނިމުނުވަރަށް) ۞ قَالَ كَذَٰلِكَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. (ނުވަތަ މަލާއިކަތާ ވިދާޅުވިއެވެ.) ކަންތައް ހުރީ އެފަދައިންނެވެ. ۞ قَالَ رَبُّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ۞ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ = އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ފަހިފަސޭހަކަމެކެވެ. ۞ وَقَدْ خَلَقْتُكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު އުފެއްދެވީމެވެ. ۞ مِن قَبْلُ = މީގެކުރިން. ۞ وَلَمْ تَكُ شَيْـًٔا ۝٩ = އަދި (އެއްޗެއް) ކަލޭގެފާނު އެއްޗަކުކަމުގައިވެސް ނުވެއެވެ. (އެބަހީ: އެއްޗަކު ކަލޭގެފާނުގެ އެއްވެސް އަސަރެއް ދުނިޔޭގައި ނުވެއެވެ.) ۞ قَالَ رَبِّ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ. ۞ ٱجْعَل لِّىٓ ءَايَةً = މިއަހުރެންނަށް (އެކަމުގެ) علامة އެއް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވާށެވެ. ۞ قَالَ ءَايَتُكَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. (އެކަމުގެ) علامة އަކީ. ۞ أَلَّا تُكَلِّمَ ٱلنَّاسَ = ކަލޭގެފާނު މީސްމީހުންނާ ވާހަކަ ނުދެއްކެވުމެވެ. (ނުދެއްކެވޭނެއެވެ.) ۞ ثَلَـٰثَ لَيَالٍ = ތިންރޭގަނޑު. (ތިންދުވަހު ރޭގަނޑު) ۞ سَوِيًّا ۝١٠ = صحّ ކަމާ ހަށިގަނޑު. (ނުވަތަ ފުރިހަމަކޮށް) ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٧) (الله تعالى އެކަލާނގެފާނުންގެ دعاء އިޖާބަކުރައްވައި އެކަލާނގެފާނަށް وحى ކުރެއްވިއެވެ.) ޔާ زكريّا (عليه السّلام) އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް ދަރިކަލަކުދެއްވާނަކަމުގެ އުފާވެރި خبر ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަމެވެ. އެދަރިކަލުންގެ ނަންފުޅަކީ يحيى އެވެ. އަދި އެނަން މީގެކުރީގައި އެއްވެސްމީހަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވާފައިނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނާ އެއްފަދަ އެކަކުވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީގެކުރީގައި ނުހައްދަވަމެވެ.

(٨) އެކަލޭގެފާނު يعنى: زكريّا (عليه السّلام) ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. މިއަޅާއަށް ދަރިކަލަކު ވާނީ ކޮންފަދައަކުންތޯއެވެ؟. މިއަޅާގެ އަންހެނުން ދަރިންނުވާ މީހަކު ކަމުގައިވިއެވެ. އަދި މިއަޅާ މުސްކުޅިވެ ދުވަސްވެގެންގޮސް ކަށިތައް މުޅިން ބަލިކަށިވެގެންވެއެވެ.

(٩) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. (ނުވަތަ މަލާއިކަތާ ވިދާޅުވިއެވެ.) ކަންތައް ހުރީ އެފަދައިންނެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ وحى ކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ފަސޭހަކަމެކެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން މީގެކުރިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ހެއްދެވީ ކަލޭގެފާނުންގެ އެއްވެސް އަސަރެއްނެތިއެވެ.

(١٠) އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. މިއަޅާއަށް އެކަމުގެ علامة އެއް ދައްކަވައިދެއްވާންދޭވެ!. އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. އެކަމުގައި ކަލޭގެފާނަށްވާ علامة އަކީ ހަށިގަނޑު ސާލިމްކޮށް ހުންނަވާފައިވާން މީސްތަކުންނާއި ވާހަކަފުޅު ނުދެއްކެވުމެވެ. (ދުޢާގައި ތަސްބީޙުކުރެއްވުން އިސްތިސްނާވެގެން މީސްތަކުންނާއި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމެވެ.)

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ مِنَ ٱلْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰٓ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا۟ بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾ يَٰيَحْيَىٰ خُذِ ٱلْكِتَٰبَ بِقُوَّةٍ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَوٰةً ۖ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَيْهِ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلَٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾ وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ مَرْيَمَ إِذِ ٱنتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾

މުފްރަދާތު

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ = ފަހެ އެކަލޭގެފާނު قوم ގެ ތެރެއަށް ނުކުމެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ❁ مِنَ ٱلْمِحْرَابِ = مِحراب ގެތެރެއިން. ❁ فَأَوْحَىٰٓ إِلَيْهِمْ = ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް އިޝާރާތްކޮށް އަންގަވައިފިއެވެ.❁ أَن سَبِّحُوا۟ = އެމީހުން تسبيح ކިޔާށެވެ.❁ بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾ =ހެނދުނާއި ހަވީރު. ❁ يَٰيَحْيَىٰ = އޭ يحيى އެވެ. ❁ خُذِ ٱلْكِتَٰبَ بِقُوَّةٍ ۖ = ފޮތުގައި (توراة ގައި) ގާއިމްކޮށް ހިފަހައްޓާށެވެ!. (އޭގައިވާގޮތަށް عمل ކުރައްވާށެވެ.) ❁ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْحُكْمَ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް حكم ދެއްވީމެވެ. (ޙިކުމަތް ވިސްނާ فكر ކުރުމުގެ ބާރު ދެއްވީމެވެ.) ❁ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ = ކުޑަކުދިކަމުގައި. (بالغ ވުމުގެ ކުރިން) ❁ وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا = އަދި އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ންވާ رحمة އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. ❁ وَزَكَوٰةً ۖ = އަދި (ފާފައިން) طاهر ކުރެއްވުމުގެ ގޮތުންނާއި. (صالح عمل ކުރެއްވުމަށާއި) ❁ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ = އަދި تقوى ވެރި ބޭކަލަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ❁ وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَيْهِ = އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮ ހިތަމަނައަކުރައްވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި. ❁ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ = އަދި ނުކިޔަމަންތެރި جبّار ބޭކަލަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. ❁ وَسَلَٰمٌ عَلَيْهِ = އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ސަލާމަތްކަން ހުންނާށެވެ.❁ يَوْمَ وُلِدَ = އެކަލޭގެފާނު ތަރުކަލުވި ދުވަހު. ❁ وَيَوْمَ يَمُوتُ = އަދި އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވެވަޑައިގަންނަވާއިރު. ❁ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾ = އަދި އެކަލޭގެފާނު ދިރުއްވައިގެން ތެދުވެވަޑައިގަންނަވާއިރު.❁ وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ مَرْيَمَ = (އޭ رسول الله އެވެ.) ފޮތުގައި އެބަހީ: ކީރިތި قرآن ން مَرْيَمُ ގެފާނުގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ إِذِ ٱنتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا = އެކަމަނާ އެކަމަނާގެ أهل ވެރިންގެ ކިބައިން ނުކުމެވަޑައިގެން އެކަނިވެވަޑައިގެންނެވި ހިނދުން. ❁ مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ = (مِحْرَابُ ގެ) އިރުމަތީފަރާތު ތަނަކަށް. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(١١) ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު مِحْرَاب ން (ނަމާދުކުރައްވާ އަޅުކަންކުރައްވާތަނުން) ނުކުމެވަޑައިގެންފިއެވެ. އަދި ގައުމާއި ހަވީރު އަދިހެނދުނު تسبيح ކިޔުމަށް އެކަލޭގެފާނު އެދިލެއްސެވެ (އިޝާރާތުން) އަންގަވައިފިއެވެ.

(١٢) (ދެންފަހެ زكريّا عليه السّلام ގެފާނަށް يحيى ގެފާނު ލިބިވަޑައިގެންފިއެވެ.) އެހިނދު الله تعالى އެކަލޭގެފާނަށް وحي ކުރެއްވިއެވެ. އޭ يحيى އެވެ. ކަލޭގެފާނު ފޮތްގަނޑު يعني: توراة ގަދަ ގަދަކަމާއި ހިފަހައްޓަވާށެވެ! އެބަހީ: އޭގެއިރުޝާދުތަކަށް ތަބާވެ عمل ކުރައްވާށެވެ! އަދި އޭ ކުޑަކުދިންނަށް ވިސްނުން ދެއްވާށެވެ! ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ކުއްޖެއްގެ ހާލުގައި އެކަލޭގެފާނަށް حكم ދެއްވީމެވެ. ފަހުން ވިސްނާ فكر ކުރެއްވުމުގެ ބާރުދެއްވީމެވެ.

(١٣) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން رحمة އޯގާތެރިކަން ދެއްވީމެވެ. ނުވަތަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ޠާހިރުކަމާއި ބަރަކާތްތެރިކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި ފާފައިން طاهر ވެވަޑައިގެން صالح عمل ކުރައްވާ ބަރަކާތްތެރި ގޮތުން ދެއްވީމެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގެންނެވީ تقوى ވެރި މީހެއް ބާރަށް ކަމުގައެވެ.

(١٤) އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮ އަދި ކިޔަމަންތެރި ބާރަތަކުކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި ބޮޑާ، ނުކިޔަމަންތެރި ބާރަތަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގެން ނުވެއެވެ.

(١٥) އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ރައްކާތެރިވުމާއި ފުރިހަމަކަން އުފަންވެވަޑައިގެންނެވި ދުވަހުގައި އަދި އަވަދިވެވަޑައިގަންނަވާ ދުވަހުގައި އަދި އެކަލޭގެފާނު އަލުން ދިރުއްވައި محشر އަށް ގެންދެވޭ ދުވަހުވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ސަލާމަތްކަން ލިބިވަޑައިގަންނާނެއެވެ.

(١٦) (އޭ رسول الله އެވެ.) މި ކީރިތި قرآن ން مَرْيَم ގެފާނުގެ ވާހަކަ ދެންނެވުމަށް ކަލޭގެފާނު ކިޔައިދެއްވާށެވެ! އެކަމަނާގެ أهل ވެރިންނާއި ދުރަށް مِحْرَاب ގެ އިރުމަތީ ފަރާތަށް ނުކުމެވަޑައިގެން އެކަނިވެވަޑައިގެންނެވި ހިނދުން (ކަންވީގޮތް ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ!.)

فَٱتَّخَذَتْ مِن دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَآ إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّىٓ أَعُوذُ بِٱلرَّحْمَٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَآ أَنَا۠ رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَٰمًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَٰمٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِى بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ ۖ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ ءَايَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا ۚ وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾ ۞ فَحَمَلَتْهُ فَٱنتَبَذَتْ بِهِۦ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾

މުފްރަދާ

فَٱتَّخَذَتْ مِن دُونِهِمْ = ފަހެ އެމީހުން ދިމާލުގައި އެކަމަނާ ހިފެހެއްޓެވިއެވެ. ❁ حِجَابًا = ފަރުދާއެއް / ފާރެއް / ކުރަމުގެއް. ❁ فَأَرْسَلْنَآ إِلَيْهَا = ފޮނުއްވީމު = މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އެކަމަނާގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ رُوحَنَا = މިވަންހަރަސްކަލާނގެ روح (جبريل عليه السّلام) ❁ فَتَمَثَّلَ لَهَا = ފަހެ އެކަލޭގެފާނު އެކަމަނާއަށް تَمْثِيلُ ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ./ އެކަމަނާއަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. ❁ بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ = ފުރިހަމަ آدم ގެދަރިއެއްގެ ސޫރަތުގައި. ❁ قَالَتْ = އެކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. ❁ إِنِّىٓ أَعُوذُ بِٱلرَّحْمَٰنِ مِنكَ = ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑު ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި ދަންނަވަން އެދި رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة ން حماية އާއި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގަންނަމެވެ. ❁ إِن كُنتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ = ކަލޭއަކީ تقوى ވެރިއަކުކަމުގައިވާނަމަ. ❁ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ إِنَّمَآ أَنَا۠ رَسُولُ رَبِّكِ = އަޅުގަނޑު ވާނީހަމައެކަނި ކަމަނާގެ ربّ ގެ رسول އަކުކަމުގައެވެ. لِأَهَبَ لَكِ = އަޅުގަނޑު ކަމަނާއަށް ދެއްވުމަށްޓަކައި. ❁ غُلَٰمًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ = طاهر ދަރިކަލަކު. ❁ قَالَتْ = އެކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. ❁ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَٰمٌ = އަޅުގަނޑަށް ދަރިއަކު ލިބޭނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ. ❁ وَلَمْ يَمْسَسْنِى بَشَرٌ = އަޅުގަނޑު ގައިގާ آدم ގެދަރިއަކު ނުބެލުމެވެ. ❁ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ = އަދި ޒިނޭކުރާ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުވަމެވެ. ❁ قَالَ كَذَٰلِكِ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަންވާނީ އެގޮތަށެވެ. ❁ قَالَ رَبُّكِ = ކަމަނާގެ ربّ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ❁ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ = އެއީ މިވަންހަރަސްކަލާނގެއަށް ދަތިނޫން ފަސޭހަކަމެކެވެ. ❁ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ = އަދި އެދަރިކަލުން މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ލައްވާނީމެވެ. / ލައްވާށެވެ. ❁ ءَايَةً لِّلنَّاسِ = މީސްތަކުންނަށް ދަލީލެއްކަމުގައި / علامة އެއްކަމުގައި. ❁ وَرَحْمَةً مِّنَّا = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ حضرة ންވާ رحمة އެއްކަމުގައި. ❁ وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾ = އަދި އެކަމަކީ (اللّٰه ގެ علم ގައި) ނިމުނުކަމެއްކަމުގައި ވެއްޖެއެވެ. ❁ فَحَمَلَتْهُ = ފަހެ އެކަމަނާ އެދަރިކަލުންނާއިގެން ބަލިވެއިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ❁ فَٱنتَبَذَتْ بِهِۦ = ފަހެ އެކަމަނާ (އެކަމަނާގެ ބަނޑުގައިވާ ދަރިކަލުންނާއިގެން) މީސްތަކުންނާއި ދުރުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ❁ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ = ދުރު ހިސާބަކަށް. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(١٦) ފަހެ އެކަމަނާ އެމީހުން ފިޔަވައި އެބަހީ: އެކަމަނާގެ أهل ވެރިން ފިޔަވައި އެމީހުންނަށް ނުފެންނަގޮތަށް ނިވައެއް ހިއްޕެވިއެވެ. އެމީހުންނަށް ނުފެންނަގޮތަށް ނިވައަކަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަމަނާގެ ގާތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ رُوح ފޮނުއްވީމެވެ. އެބަހީ: جِبريل عليه السّلام ފޮނުއްވީމެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު އެކަމަނާގެ ކުރިމަތީގައި ފުރިހަމަ آدم ގެދަރިއެއްގެ ގޮތުގައި ތަމްސީލުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

(١٧) އެކަމަނާ (އެކަލޭގެފާނަށް) ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެކިބައިން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة ން ތިމަންކަމަނާ حماية އެދި ދަންނަވަމެވެ. ކަލޭގެފާނަކީ تقوى ވެރި މީހެއްކަމުގައިވާނަމަ (ތިމަންކަމަނާ ކިބައިން ދުރުވެ އެކަމަނާއަށް އެކަލޭގެފާނު ދުރުވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.)

(١٨) އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންނަކީ ކަލޭގެފާނަށް طاهر ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަށް ކަލޭގެ ربّ ފޮނުއްވި رسول އެކެވެ.

(٢٠) އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންނަށް ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ އަދި އަހުރެންނަށް ގާތެއް آدم ގެދަރިއަކު ނުޖެހޭހެއެވެ. އަދި ޒިނޭކުރާ މީހަކު ކަމުގައި އަހުރެން ނުވަމެވެ.

(٢١) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަންތައްވާނީ ހަމަ އެގޮތަށެވެ. (ކަލާނގެ ގާތަށް آدم ގެދަރިއަކު ނުޖެހޭހެއެވެ. އަދި ކަލާނގެއަށް ޒިނާކުރި ކަމެއްނުވެއެވެ.) ނަމަވެސް ކަލާނގެ ربّ وحي ކުރެއްވި އެކަމަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ފަސޭހަ ކަމެކެވެ.. (އެބަހީ: ކަލާނގެއަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ފަސޭހަ ކަމެކެވެ.) އަދި އެދަރިކަލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިސާލެއްކަމުގައި (ތިމަންރަސްކަލާނގެ قدرة ދައްކުވައިދޭ އެއްކަމަކަށްވުމަށްޓަކައި) علامة އެއްކަމުގައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ންވާ رحمة އެއްކަމުގައެވެ. އަދި އެކަމަކީ الله ގެ علم ގައި ނިމިގެންދިޔަ ކަމެއްކަމުގައެވެ.

(٢٢) ދެންފަހެ އެކަމަނާ އެދަރިކަލުންނާއިގެން ބަލިވެވަޑައިގަތެވެ. (އެދަރިކަލުންނަކީ عيسى عليه السّلام އެވެ.) އަދި އެކަމަނާ އެކަމަނާގެ ބަނޑުގައިވާ އެދަރިކަލުންނާއިގެން ދުރު ހިސާބަކަށް ވަޑައިގެން ވަކިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

فَأَجَآءَهَا ٱلْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ قَالَتْ يَـٰلَيْتَنِى مِتُّ قَبْلَ هَـٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾ فَنَادَىٰهَا مِن تَحْتِهَآ أَلَّا تَحْزَنِى قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهُزِّىٓ إِلَيْكِ بِجِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ تُسَـٰقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾ فَكُلِى وَٱشْرَبِى وَقَرِّى عَيْنًا ۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِىٓ إِنِّى نَذَرْتُ لِلرَّحْمَـٰنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ ٱلْيَوْمَ إِنسِيًّا ﴿٢٦﴾ فَأَتَتْ بِهِۦ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُۥ ۖ قَالُوا۟ يَـٰمَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَـٰٓأُخْتَ هَـٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾

މުފުރަދާ

فَأَجَآءَهَا ٱلْمَخَاضُ = ދަރިވަޔާ އުނދަގޫއަށް ބަލިހާލުވުމުގެ ވޭންތަކުރުމުގެ އަޅުވައިގެންއެވެ. ۞ إِلَىٰ جِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ = ކަދުރު ގަހެއްގެ ބުޑުކައިރިއަށް. ۞ قَالَتْ = އެކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. ۞ يَـٰلَيْتَنِى مِتُّ قَبْلَ هَـٰذَا = މިގޮތްވުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު މަރުވިނަމަ ކިހާވަރަކަށް ރަނގަޅުވީސްހެއްޔެވެ؟ ۞ وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾ = އަދި އެއިރު އަޅުގަނޑަކީ ހަނދާންނެތިފައިވާ އެއްޗަކަށް ވިޔަނުދީ އަޅުގަނޑު ހަނދާންނެތިފައިވާ އެއްޗަކަށްވީސްނަމައެވެ. ۞ فَنَادَىٰهَا مِن تَحْتِهَآ = ދެން އެކަމަނާގެ ތިރިން (ޖިބްރީލް) އެކަމަނާއަށް ގޮވައިލެއްވިއެވެ. (ނިދާއިއްލެވީ ޖިބްރީލްގެފާނެވެ.) ۞ أَلَّا تَحْزَنِى = ކަލޭގެ ހިތާމަނުކުރައްވާށެވެ! ۞ قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެ ރަބް ލައްވައިދެއްވައިފިއެވެ. ۞ تَحْتَكِ = ކަލޭގެ ދަށުގައި (ފައިގައި) ۞ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ = ކުޑަ ކޯރެއްކަމުގައި. ۞ وَهُزِّىٓ إِلَيْكِ = އަދި ކަލޭގެ ކަލޭގެއާއަށް ހަލުވައިލަށްވާށެވެ! ۞ بِجِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ = ކަދުރު ގަހުގެ ބުޑުގައި ހިފައިގެން. ۞ تُسَـٰقِطْ عَلَيْكِ = ކަލޭގެ މައްޗަށް ވެއްޓޭނެއެވެ. ۞ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾ = ތާޒާ ކަދުރު. (ފެއްކާ މަލުކަދުރު) ۞ فَكُلِى وَٱشْرَبِى = ކަލޭގެ (ކަދުރު) ކެއްވުމާއި (ފެންވެސް) ހިއްލަވާށެވެ! ۞ وَقَرِّى عَيْنًا ۖ = އަދި ލޯތުގެ ފިނިކުރައްވާށެވެ! (ހިތްހަމަ ޖައްސަވާށެވެ!.) ۞ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلْبَشَرِ أَحَدًا = އަދި ކަލޭގެފާނު آدم ގެދަރިންކުރެ މީހަކު ފެނިއްޖެއްޔާ. ۞ فَقُولِىٓ = ދެން ކަލޭގެ ވިދާޅުވާށެވެ! ۞ إِنِّى نَذَرْتُ لِلرَّحْمَـٰنِ صَوْمًا = ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑު رحمن ވަންތަ ކަލާނގެއަށް ރޯދައެއް ހިފުމަށް ނަދުރުވެވިއްޖެއެވެ. ۞ فَلَنْ أُكَلِّمَ ٱلْيَوْمَ = އެހެންވީ މިއަދު އަޅުގަނޑު ވާހަކަ ނުދައްކާނަމެވެ. ۞ إِنسِيًّا ﴿٢٦﴾ = އެއްވެސް އިންސާނަކާ. ۞ فَأَتَتْ بِهِۦ قَوْمَهَا = ދެން އެކަމަނާ އެކަލޭގެފާނު ގެންގުޅުއްވައިގެން އެކަމަނާގެ قوم ގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ۞ تَحْمِلُهُۥ ۖ = އެކަމަނާ އެކަލޭގެފާނު އުފުއްލަވާގެން. ۞ قَالُوا۟ يَـٰمَرْيَمُ = އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ مَرْيَم އެވެ. ۞ لَقَدْ جِئْتِ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެ ގެނެސްދެއްވައިފިއެވެ. (ކަރުދާސް އަޅުވައިލާފިއެވެ.) ۞ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ = ބޮޑު ފާޙިޝް އެއްޗެއް. ۞ يَـٰٓأُخْتَ هَـٰرُونَ = هَـٰرُونَ ގެ أُخْتُ އެވެ. ۞ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ = ކަލޭގެ ބައްޕަ (ބޮޑު ފާޙިޝް ކަމެއްކުރާ)

ނުބައިމީހަކު ކަމުގައި ނުވެއެވެ. ❁ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ = އަދި ކަލޭގެ މަންމަ ނުވެއެވެ.❁ بَغِيًّا (٢٨) = ޒިނޭކުރާ މީހަކުކަމުގައި.❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٣) އަދި ކަދުރު ގަހެއްގެގާތަށް އެކަމަނާ ގެންދިޔައީ ވިހާވުމުގެ ވޭނެވެ. އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންނަށް މިކަންޖެހުމުގެ ކުރިން އަހުރެން މަރުވެގެންގޮސް (މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުން) އަހުރެން އެއްކޮށް ހަނދާންނެތުން މިހެންވެގެންދިޔަ ކޮންފަދަ ރަނގަޅުވީސްއެވެ؟ (އަދި އެކަމަނާ عيسى عليه السّلام ލައިގެން ރައްކާތެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.)

(٢٤) ދެންފަހެ އެކަމަނާގެދަށުން ނުވަތަ ތިރިން ފަރާތުން އެކަމަނާއަށް ނިދާއިއްލަވާފިއެވެ. އެކަމަނާއަށް ގޮވާލައްވާފައެވެ. ކަލޭ ހިތާމަ ނުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެ ربّ ކަލޭގެ ތިރީގައި ތިރިވެސް ފެންކޯރެއް ހައްދަވައިފިއެވެ.

(٢٥) އަދި ކަލޭ ކަދުރުގަސް ކަލޭގެގާތަށް ދަމާލާ ހަރުވާލާށެވެ! ދެން ކަލޭގެއަށް ފެއްސާވެއްޓޭނެ ތާޒާ މޮޅު ކަދުރު ވެއްޓޭނެއެވެ.

(٢٦) ފަހެ ކަލޭ ކަދުރު ކެއިބުއިމަށް ފެންބޯވާ ހިތްހަމަ ހަމަޖައްސާށެވެ. އަދި ކަލޭގެއަށް އާދަމުގެދަރިއަކު ފެނިވަޑައިގެންނެވިއްޔާ "އަހުރެން މިހާރު رحمن ވަންތަ الله އަށް ރޯދައަށް މިއަދު އެއްވެސް މީހަކާ އަހުރެން ވާހަކަ ނުދައްކާހުށީމެވެ." މިހެން ވިދާޅުވާށެވެ.

- ދަންނައެވެ. އެޒަމާނުގައި ރޯދަވެރިޔާ ރޯދައަށް ހުރެގެން ވާހަކަ ދެއްކުން ނުހުއްދަކަމުގައި ވެއެވެ.

= تفسيرطبرى =

އަދި މިކަމަނާއަށް މިއިވަޑައިގެންނެވި އަޑެއްކަމަކީ غَيْبُ ގެގޮތުން الله تعالى جبريل عليه السّلام ފޮނުއްވަވައިގެން އިއްވެވި ވާހަކައެއް ކަމުގައި. އަދި އެއީ ސީދާ عيسى عليه السّلام ވިދާޅުވި ބަސްފުޅެއް ކަމުގައި ވެސް މުފައްސިރުން تفسير ފޮތްތަކުގައި بيان ވެގެންވެއެވެ. މިދެގޮތުންކުރެ ކޮންގޮތެއްކަމެއް اللّه تعالى ގެ حضرة އަށް ބާރުކަށްކަމުގައި ނުވެއެވެ. واللّه أعلم .

(٢٧) ދެންފަހެ އެކަމަނާ އެދަރިކަލުން އުރާލައިގެން ހިއްލަވައިގެން (ބައްކަލުވުމަށްފަހު) އެކަމަނާގެ قوم ގެ މީސްތަކުންގެގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ مَرْيم އެވެ. ކަލޭ ހިތަކުރާފަދަ ވަރަށްބޮޑު ބޮޑުވެގެންވާ ކަމެއްކޮށް. (ވަރަށް ހަޑިހުތުރު فاحش ކަމެއްކޮށް.)

(٢٨) އޭ هَارون ގެ أخت އެވެ. ކަލޭގެ ބައްޕައަކީ ނުބައި ނުލަފާ މީހަކުކަމުގައި ނުވެއެވެ. އަދި ކަލޭގެ މަންމައަކީ ޒިނޭކުރާ މީހަކުކަމުގައި ނުވެއެވެ. (ކަލޭގެ ފަރާތުން އެފަދަކަމެއް ހިނގީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟)

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا (٢٩) قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا (٣٠) وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا (٣١) وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا (٣٢) وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدتُّ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا (٣٣) ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ (٣٤)

ލަފުޒުވާ

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ = ފަހެ އެކަމަނާ އިޝާރާތްކުރި ދަރިކަލުންނަށް إشارة ކުރެއްވިއެވެ.✿ قَالُوا = އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ✿ كَيْفَ نُكَلِّمُ = އަހުރެމެން ވާހަކަ ދައްކާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ ✿ مَن كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا (٢٩) = ވިއްސާނު ގޮނޑުގައި ކުޑަކުއްޖެއްކަމުގައިވާ ކުއްޖަކާއި.✿ قَالَ = އެދަރިކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ✿ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންނަކީ الله ގެ އަޅާއެވެ. ✿ آتَانِيَ الْكِتَابَ = އަހުރެންނަށް ފޮތް އެރުވިއްޖެއެވެ. ✿ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا (٣٠) = އަދި އެކަލާނގެ އަހުރެން نبى އަކުކަމުގައި ލައްވައިފިއެވެ. ✿ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا = އަދި އަހުރެންނަކީ بركاة ލެއްވިގެންވާ މީހަކުކަމުގައި އެކަލާނގެ އަހުރެން ލެއްވިއެވެ.✿ أَيْنَ مَا كُنتُ = އަހުރެންވީ ކޮންތަނެއްގައިވިޔަސް. ✿ وَأَوْصَانِي = އަދި އެކަލާނގެ އަހުރެންނަށް وصيّة ކުރެއްވިއެވެ. أمر ކުރެއްވިއެވެ. ✿ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ = ނަމާދާއި ޒަކާތާއި ބެހޭގޮތުން. ✿ مَا دُمْتُ حَيًّا (٣١) = އަހުރެން ދިރިހުރިހާ ހިނދަކު. ✿ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي = އަދި އަހުރެންގެ މަންމައަށް ހެޔޮގޮތުން ހިތާ މާތްކޮށް ހިތުމަށް. ✿ وَلَمْ يَجْعَلْنِي = އަދި އެކަލާނގެ އަހުރެން ނުލައްވައެވެ. ✿ جَبَّارًا شَقِيًّا (٣٢) = ބޮޑާވެގެންވާ އަބާއްޖަވެރިއަކު ކަމުގައި. ✿ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ = އަދި އަހުރެންގެމައްޗަށް ސަލާމަތްކަން - އަމާންކަންވެއްޖެއެވެ. ✿ يَوْمَ وُلِدتُّ = އަހުރެން ވިހެއްސެވުނުދުވަހު. (ދުނިޔެއަށް އައިދުވަހު) ✿ وَيَوْمَ أَمُوتُ = އަދި އަހުރެން މަރުވާދުވަހުގައްޔާއި. ✿ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا (٣٣) = އަދި އަހުރެން ދިރިގެން (محشر އަށް) ފޮނުއްވާދުވަހުގައްޔާއި. ✿ ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۚ = އެއީ مريم ގެދަރިކަލުން عيسى އެވެ. (އެބަހީ: އިސްލާމްގައި ވާހަކަދައްކަވާ عيسى عليه السّلام ގެ ވާހަކައެވެ.) ✿ قَوْلَ الْحَقِّ = އެއީ حقّ ބަހެވެ. (އެބަހީ: عيسى عليه السّلام) އާއި ބެހޭ ވާހަކަފުޅަކީ حقّ ބަހަކީ މި قرآن ގައި އެވާގޮތެވެ. އެހެންގޮތަކަށްނުވެއެވެ.✿ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ (٣٤) = އެކަމާގައި އެމީހުން ދެބަސްވެ جدَلُ ކުރާނިވީކަމެވެ. ✿

إجْمَالِي މާނަ

(٢٩) ފަހެ އެކަމަނާ އުފެއްދެވި ދަރިކަލުންނަށް إشارة ކޮށްލެއްވިއެވެ. (އެކަމަނާގެ إشارة ނީ މުޢުޖިޒާތެއްގެ ގޮތުން އެދަރިކަލުންނާ ވާހަކަ ދައްކާށެވެ!) އެހިނދު އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ހަމަ ދެން ވިހެއި ކުޑަކުއްޖަކާއި އަހުރެމެން ވާހަކަ ދައްކާނީ ކޮން ގޮތަކަށްތޯއެވެ؟

(٣٠) އެހިނދު އެދަރިކަލުން يعني: عيسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންނަކީ الله ގެ އަޅާއެވެ. އެކަލާނގެ އަހުރެންނަށް ފޮތް ދެއްވައިފިއެވެ. އެބަހީ: ފޮތްދެއްވުމަށް ނިޔާކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި އަހުރެންނަކީ نبي އަކަށް އެކަލާނގެ ލައްވައިފިއެވެ.

(٣١) އަދި އަހުރެންނަކީ ކޮންތާކަށްވިޔަސް އަހުރެންނަށް برکاة ލިބިގެންވާ މީހަކު ކަމުގައި އެކަލާނގެ ލައްވައިފިއެވެ. މީސްތަކުންނަށް منفع ބޭނުންވާ ކަމުގައި އެކަލާނގެ ލައްވައިފިއެވެ. (އެކަލާނގެ ދީނުގެ އެންގުންތައް ދަސްކޮށްދިނުމުގައެވެ ހެޔޮކަންތަކަށް أمر ކުރައްވާނޭ ގޮތުގައި مُنكَراة ނަހީކުރައްވާނޭ ކަމުގައިވެއެވެ.) އަދި އަހުރެން ދިރިހުރި ހިނދަކު ނަމާދުކުރުމަށާއި زكاة ދިނުމަށް އެކަލާނގެ އަހުރެންނަށް وصيّة ކުރައްވައިފިއެވެ. އަމުރުކުރައްވައިފިއެވެ.

(٣٢) އަދި އަހުރެން އަހުރެންގެ މަންމައަށް ހެޔޮކަމުން ކިޔަމަންތެރިވުމަށް އެކަލާނގެ އަހުރެންނަށް وصيّة ކުރައްވިއެވެ. އަދި ބާރު؛ ކިބުރުވެރި އަނިޔާވެރިއަކު ކަމުގައި އެކަލާނގެ އަހުރެން ނުލައްވައެވެ.

(٣٣) އަދި އަހުރެން ދުނިޔެއަށް އުފަންވި ދުވަހާއި އަދި އަހުރެން މަރުވާ ދުވަހާއި އަދި އަހުރެން އަލުން ދިރިގެން محشر އަށް ފޮނުއްވާ ދުވަހުވެސް އަހުރެންނަށް شيطان ާ އާއި އޭނާގެ لشكر ގެ ނުބައިކަމުން އަމާންކަމާއި ސަލާމަތްކަން ހުއްޓެވެ.

(٣٤) (الله تعالى وحی ކުރައްވައެވެ.) އެއީ مَرْيَم ގެ ދަރިކަލުން عيسى އެވެ. އެބަހީ: ޙަޤީޤަތް ވާހަކަތަކީ مرْيم ގެ ދަރިކަލުން عيسى (عليه السّلام) ގެ ވާހަކައެވެ. އެއީ حقّ ވާހަކައެވެ. އެމީހުން ޝައްކުގައި جدل ކޮށް އަރައިރުންވެރިވެއެވެ.

مَا كَانَ لِلَّهِ أَن يَتَّخِذَ مِن وَلَدٍ ۖ سُبْحَانَهُۥٓ ۚ إِذَا قَضَىٰٓ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّ ٱللَّهَ رَبِّى وَرَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ ۚ هَـٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾ فَٱخْتَلَفَ ٱلْأَحْزَابُ مِنۢ بَيْنِهِمْ ۖ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا ۖ لَـٰكِنِ ٱلظَّـٰلِمُونَ ٱلْيَوْمَ فِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

ލަފްޒީ މާނަ

مَا كَانَ لِلَّهِ = اللّه އަށް ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއަށްނުވެއެވެ. ۞ أَن يَتَّخِذَ مِن وَلَدٍ = އެއްވެސް ދަރިކަލަކު ހިއްޕެވުން. / إختيار ކުރެއްވުން. ۞ سُبْحَانَهُ = އެކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތަވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ۞ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا = އެކަލާނގެ ކަމަކަށް ނިޔާކުރައްވާ ނިންމަވާނަމަ. ۞ فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن = ދެން ހަމައެކަނި ވިދާޅުވުން އެކަމަކަށް އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވަނީ "ވޭ" މިފަދައިންނެވެ. ۞ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾ = ދެން އެހައިރުން އެކަމެއް އުފެދިއެވެ. ۞ وَإِنَّ اللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން اللّه تعالى އީ. ۞ رَبِّي وَرَبُّكُمْ = އަހުރެންނާއި އަދި ތިޔަބޭފުޅުންގެ رب އެވެ. ۞ فَاعْبُدُوهُ = ދެން އެކަލާނގެ ތިޔަބޭފުޅުން ސާބިތު އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ. ۞ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾ = ސީދާވެގެންވާ މަގެއް މިއީއެވެ. ۞ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ = ދެން (عيسى عليه السّلام އާއިމެދު) جماعة ތަކުގެ إختلاف ފެތުރިއެވެ. ۞ مِن بَيْنِهِمْ = އެމީހުންގެ މެދުގައި. ۞ فَوَيْلٌ = ދެން ހަލާކާއި ގޯސް عذاب ހުށްޓެވެ. ۞ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا = ކާފިރުވި މީސްތަކުންނަށް. ۞ مِن مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ ދުވަހެއްގެ حاضر ވުމުން. (ނުވަތަ އެންމެހައި މީސްތަކުން އެއްވާ ބޮޑު جماعة އަށް އެމީހުން حاضر ވުމުން.) ۞ أَسْمِعْ بِهِمْ = އެމީހުންގެ ހުރި އިވުމުގެ ގަދަކަމާއެވެ. ۞ وَأَبْصِرْ = އަދި އެމީހުންގެ ފެނުމުގެ (ގަދަކަމާއެވެ.) ۞ يَوْمَ يَأْتُونَنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އެމީހުން އަންނަދުވަހު. ۞ لَٰكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ = އެހެންނަމަވެސް މިއަދު (އެބަހީ: ދުނިޔޭގައި) އަނިޔާވެރިންވަނީ. ۞ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٣٥) އެއްވެސް ދަރިކަލަކު ހިއްޕެވުމަށް إختيار ކުރެއްވުމަކީ އެއްވެސް ގޮތަކުން اللّه އަށް ލާއިޤު ކަމެއްނޫނެވެ. އެކަލާނގެ އެފަދަ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން ހުސް طاهر ވަންތަވެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެ ކަމަކަށް އިރާދަކުރައްވައި ނިޔާކުރައްވާނަމަ ހަމައެކަނިވަނީ އެކަމަކަށް އެކަލާނގެ "ވޭ" وحي ކުރައްވާށެވެ. ދެން އެހައިރުން އެކަމެއް އުފެދިއެވެ. (عيسى ގެފާނު ހެއްދެވުމުން ހަމައެފަދައެވެ.) عيسى عليه السّلام އާއި اللّه ގެ ދަރިކަލަކަށްނުވެއެވެ. އެއީ ހަމަ آدم ގެ ދަރިއަކެވެ.

(٣٦) އަދި ހަމަކަށަވަރުން اللّه އީ އަހުރެންނާއި ކަލޭމެންގެވެސް ربّ އެވެ. ފަހެ އެކަލާނގެއަށް ކަލޭމެން އެކަނި އަޅުކަންކުރާށެވެ. ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަކީ އެއީއެވެ. (حقّ ސީދާ دين އަކީ އެއީއެވެ.)

(٣٧) ދެންފަހެ (عيسى عليه السّلام އާއިމެދު) އެމީހުންގެމެދުގައި އެކިއެކި جماعة ތަކެއް إختلاف ވެ ދެބަސްވެއްޖެއެވެ. ފަހެ އިންކާރުކުރި މީސްތަކުން އެއްވާ ބޮޑު جماعة އަށް އެމީހުން حاضر ވާދުވަހު ކާފަރުވި މީސްތަކުންނަށް ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب ހުއްޓެވެ.

(٣٨) އެ ކާފަރުވި މީސްތަކުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އަންނަދުވަހު އެމީހުންގެ އަޑު އިވުމުގެ ގަދަކަމާއެވެ! އަދި އެމީހުންގެ ފެނުމުގެ ބާރުގަދަކަމާއެވެ! ނަމަވެސް އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުން މިއަދު ދުނިޔޭގައި އޮތީ (حقّ ފެނުމާދުރު ދުރުން ކަނުވެ އަދި حقّ އިވުމާދުރު) ދުރުން ބީރުވެ بيان ވެގެންވާ ގޯސްވުމުގެ ދުރުކޮޅުގައެވެ.

- ދަންނައެވެ. عيسى عليه السّلام اللّه އުފުއްލެވުމުން އެކަލާނގެ قوم ގެ މީހުން ހަތަރުބަޔަކަށް ބެހިގެން ދިޔައެވެ. އެ أمّة ގެ މީހުން ހަތަރު فقه ވެރިން إختيار ކޮށް عيسى عليه السّلام އާއިމެދު މިހަތަރު މީހުން ބުނަނީ ކިހާކަމެއްތޯ؟ ބެލިއެވެ.
- އެތަނުން ފުރަތަމަ މީހާއަށް އެމީހުން ދަންނަވިއެވެ. عيسى (عليه السّلام) އާއިމެދު ކަލޭ ބުނަނީ ކިހާކަމެއްތޯއެވެ. ޖަވާބުގައި އެމީހާ يعنى: فقه ވެރިޔާ ވިދާޅުވިއެވެ. "އެއީ اللّه އެވެ. ބިމަށް ފައިބައިވީއެވެ. ދެން ހެއްދެވުމާއި އެއްޗެއް މަރުވުމާއި ދިރުއްވާ އެއްޗެއް ދެން އުޑަށް ފައިބައިގަންނަވައިގެންނެވީއެވެ." މިއީ އެ فقه ވެރިޔާގެ ބަހެވެ. އޭނާގެ އެބަހާއި މީސްތަކުންގެ ބައެއް تبع ވިއެވެ. އެމީހުންނީ نصارى ންގެ اَلْيَعْقُوْبِيَّة ކިޔާ فِرْقَة ކަމުގައެވެ. – ދެން އަނެއް ތިން فقه ވެރިން އޭނާއާ ދިމާއަށް ބުނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގައި ދޮގުވެރިއަކު ކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ.
- ދެން ދެވަނަ މީހާއަށް އެމީހުން ދަންނަވިއެވެ. عيسى (عليه السّلام) އާއިމެދު ކަލޭ ބުނަނީ ކިހާކަމެއްތޯއެވެ؟ އޭނާ ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ اللّه ގެ ދަރިކަލުންނެވެ. އަދި މީނާގެ މިބަހާވެސް މީސްތަކުންގެ ބައެއް تبع ވިއެވެ. އެމީހުންނީ نصارى ންގެ النَّسْطُوْرِيَّة އެވެ ކިޔާ فِرْقَة ކަމުގައެވެ. ދެންތިބި އަނެއް ދެ فقه ވެރިން އޭނާއަށް ބުނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގައި ދޮގުވެރިއަކު ކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ.
- ދެން ތިންވަނަ މީހާއަށް އެމީހުން ދަންނަވިއެވެ. عيسى (عليه السّلام) އާއިމެދު ކަލޭ ބުނަނީ ކިހާކަމެއްތޯއެވެ. އޭނާ ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ إله އެކެވެ. އަދި އޭނާގެ މަންމައަކީ إله އެކެވެ. އަދި اللّه އީ إله އެކެވެ. މީނާގެ މިބަހާވެސް މީސްތަކުންގެ ބައެއް تبع ވިއެވެ. އެމީހުންނީ نصارى ންގެ إِسْرَائِيْلِيَّة އެވެ ކިޔާ فرقة ކަމުގައެވެ. ދެން ހަތަރުވަނައަށް އިންނެވި އޭނާއަށް ބުނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގައި ދޮގުވެރިއަކުކަމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ.
- އަދި ހަތަރުވަނަމީހާ ބުނެއެވެ. އެކަންނޭނގެ ނޫނެވެ. عيسى (عليه السّلام) އެއީ اللّه ގެ އަޅާއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ رسول އާއެވެ. އެއީ اللّه ގެ كلمة ފުޅެވެ. އަދި އެކަލާނގެ روح އެވެ. = تفسير الطبرى =

ދެންފަހެ މިއެންމެފަހުން އެބުނިމީހާ حقّ ބަހެވެ. قرآن بيان ކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އެކަން އެކަށީގެންވާ ކަމުގައި حقّ ތެދުގޮތެވެ.

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ ٱلْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ ٱلْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ ٱلْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾ وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ إِبْرَٰهِيمَ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَٰٓأَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنكَ شَيْـًٔا ﴿٤٢﴾ يَٰٓأَبَتِ إِنِّي قَدْ جَآءَنِي مِنَ ٱلْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَٱتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَٰطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يَٰٓأَبَتِ لَا تَعْبُدِ ٱلشَّيْطَٰنَ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾

މުފްރަދާތު

وَأَنذِرْهُمْ = (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވާށެވެ! ۞ يَوْمَ ٱلْحَسْرَةِ = ހިތާމަވެރިވާދުވަހު. ۞ إِذْ قُضِيَ ٱلْأَمْرُ = ކަންތައް ނިމިވަޑައިގަތުން. (ހިސާބު ބެއްލެވުމުގެ ކަންތައް ނިމުމުން) ۞ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ = އަދި އެމީހުން (މިދުނިޔޭގައި) غافل ކަމުގައިވާ حال . ۞ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾ = އަދި އެމީހުން إيمان ނުވާ حال . ۞ إِنَّا نَحْنُ = ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑައެޅިގެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ. ۞ نَرِثُ ٱلْأَرْضَ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިން ވާރުތަކުރައްވާނީމެވެ. ۞ وَمَنْ عَلَيْهَا = އަދި އޭގެމަތީގައިވާ ބައެއްގެ. ۞ وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾ = އަދި އެމީހުން އެނބުރި رجوع ވާންވާނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ދެއެވެ.۞ وَٱذْكُرْ = (އޭ رسول الله އެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނު ހަނދުކޮށްދެއްވާށެވެ! ۞ فِي ٱلْكِتَٰبِ إِبْرَٰهِيمَ = ފޮތުގައި (އެބަހީ: މި قرآن ން) إبراهيم (عليه السّلام) ގެ ވާހަކަ. ۞ إِنَّهُۥ كَانَ= ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ۞ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾ = ތެދުވެރި ބޮޑުކަލޭގެފާނުކަމުގައި އަދި نبي ބޮޑުކަލޭގެފާނުކަމުގައި (ތެދުވެރި ނަބިއްޔާކަލޭގެފާނުކަމުގައި.) ۞ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ= އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕައަށް ވިދާޅުވިހިނދު ۞ يَٰٓأَبَتِ = އޭ އަހުރެންގެ ބައްޕާއެވެ.۞ لِمَ تَعْبُدُ =ކީއްވެ (ބައްޕަ) އަޅުކަންކުރައްވަނީ ކިއްވެބާއެވެ؟۞ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ= އަޑުނާހާ އަދި ނުފެނާ ތަކެއްޗަށް. ۞ وَلَا يُغْنِي عَنكَ شَيْـًٔا ﴿٤٢﴾ = އަދި ބައްޕާއަށް އެއްވެސް ކަމަކަށް ފައިދާނުކުރާ. ۞ يَٰٓأَبَتِ = އޭ އަހުރެންގެ ބައްޕާއެވެ.۞ إِنِّي قَدْ جَآءَنِي = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންގެ ގާތަށް އައުމެވެއްޖެއެވެ. (އަހުރެންނަށް ލިބިއްޖެއެވެ.) ۞ مِنَ ٱلْعِلْمِ = علم ގެތެރެއިން.۞ مَا لَمْ يَأْتِكَ = ބައްޕަގެ ގާތަށް ނާންނަކަމެއް. ۞ فَٱتَّبِعْنِي = ފަހެ އެހެންވީ ބައްޕަ އަހުރެންނަށް تبع ވާށެވެ. ۞ أَهْدِكَ = އަހުރެން ކަލެއަށް(ބައްޕައަށް) އަހުރެން މަގުދައްކާދޭނަމެވެ. ۞ صِرَٰطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ = ސީދާ ހަމަހަމަ މަގު ۞ يَٰٓأَبَتِ = އޭ އަހުރެންގެ ބައްޕާއެވެ.۞ لَا تَعْبُدِ ٱلشَّيْطَٰنَ = ބައްޕަ شيطان އާއަށް އަޅުކަން ނުކުރައްވާށެވެ! (ހަމަގައިމު

ނުކުރާށެވެ!.) ❁ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ = ހަމަކަށަވަރުން شيطان އީ.❁ كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ ކަލާނގެއަށްވިއެވެ.❁ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ = އުރުދިގެންވާ މީހަކުކަމުގައި.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٣٩) (اللّه تعالى وحى ކުރެއްވިއެވެ. އޭ رسول اللّه އެވެ.) ހިތާމަޔާގެ ދުވަހުގެ ވާހަކައިން ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް إنذار ކުރައްވާށެވެ! ޙުކުމްކުރިކަމުގެ خبر ދެއްވާށެވެ! އެއީ (ހިސާބުބެއްލުމުގެ) އެންމެފަހި ކަންތައް ނިމިގެންދާނެދުވަހެވެ. އެމީހުން އެވަނީ މިދުނިޔޭގައި غافل ވެގެންވާ حال ގައެވެ. (ކަންތަކުގެތަކުން ނުކުމެގެން اللّه ގެ حضرة އަށް ދިއުމާއި ހިސާބު ބެއްލުމާ ބެހޭ ދުއްމުމާއި މިކަންކަމުން غافل ވެގެންނެވެ.) އެމީހުން إيمان އެއް ނުވެއެވެ. އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް ތެދުނުކުރެއެވެ.

(٤٠) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ބިމާއި އަދި ބިމުގެ މަތީގައިވާހާބަޔަކު (ބިމުގައި ވާހާބަޔަކު) ވާރުތަވެރިކުރާނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެ އެންމެން އެނބުރި رجوع ވެވޭނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

(٤١) (އޭ رسول اللّه އެވެ.) އަދި މި ފޮތުގައި قرآن ން إبراهيم عليه السّلام ގެ ވާހަކަ ކަލޭގެފާނު (އެ مشرك ންނަށް) ކިޔައިދެއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެ إبراهيم عليه السّلام ވަނީ ވަރަށްގިނަގުނަ ތެދުވެރި ޞާދިޤު ކަމުގައެވެ. އަދި نبى ޞާދިޤު ކަމުގައެވެ.

(٤٢) އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕައަށް ވިދާޅުވިހިނދު ހަނދުމަކުރުއްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު (ބައްޕައަށް) ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހަރެންގެ ބައްޕައެވެ. ކަންފަތުން އަޑުނީވޭ އަދި ލޮލުން ނުފެނޭ ތަކެއްޗަށް އަދި ބައްޕައަށް އެއްވެސް ކަމެއް ފުދިދޭ ނުކުރާ ތަކެއްޗަށް ބައްޕަ އަޅުކަންކުރަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟

(٤٣) އޭ އަހަރެންގެ ބައްޕައެވެ! علم ގެތެރެއިން ބައްޕައަށް އައިސްގެންނުވާ ތަކެތި ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެންނަށް އައިސްގެންވެއެވެ. އެހެންވީ ބައްޕަ އަހަރެންނާއި تبع ވާށެވެ! އަހަރެން އަހަރެން ބައްޕައަށް ހަމަ ސީދާ ތެދުމަގު ދައްކާދޭނަމެވެ.

(٤٤) އޭ އަހަރެންގެ ބައްޕައެވެ. ބައްޕަ شيطان އާއަށް އަޅުކަން ނުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން شيطان އާވަނީ رحمن ވަންތަ ކަލާނގެއަށް އުރުދިފައެވެ.

يَٰٓأَبَتِ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يَمَسَّكَ عَذَابٞ مِّنَ ٱلرَّحۡمَٰنِ فَتَكُونَ لِلشَّيۡطَٰنِ وَلِيّٗا ﴿٤٥﴾ قَالَ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنۡ ءَالِهَتِي يَٰٓإِبۡرَٰهِيمُۖ لَئِن لَّمۡ تَنتَهِ لَأَرۡجُمَنَّكَۖ وَٱهۡجُرۡنِي مَلِيّٗا ﴿٤٦﴾ قَالَ سَلَٰمٌ عَلَيۡكَۖ سَأَسۡتَغۡفِرُ لَكَ رَبِّيٓۖ إِنَّهُۥ كَانَ بِي حَفِيّٗا ﴿٤٧﴾ وَأَعۡتَزِلُكُمۡ وَمَا تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَأَدۡعُواْ رَبِّي عَسَىٰٓ أَلَّآ أَكُونَ بِدُعَآءِ رَبِّي شَقِيّٗا ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا ٱعۡتَزَلَهُمۡ وَمَا يَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَهَبۡنَا لَهُۥٓ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَۖ وَكُلّٗا جَعَلۡنَا نَبِيّٗا ﴿٤٩﴾ وَوَهَبۡنَا لَهُم مِّن رَّحۡمَتِنَا وَجَعَلۡنَا لَهُمۡ لِسَانَ صِدۡقٍ عَلِيّٗا ﴿٥٠﴾

ތަރުޖަމާ

يَٰٓأَبَتِ = އޭ އަހަރެންގެ ބައްޕާފުޅުވޭ. ۞ إِنِّيٓ أَخَافُ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެން ބިރުގަންނަމެވެ. ۞ أَن
يَمَسَّكَ عَذَابٌ = ބައްޕައަށް عذاب އެއް ޖެހިދާނެކަމަށް / އަތުވެދާނެކަމަށް. ۞ مِّنَ ٱلرَّحۡمَٰنِ = رحمن
ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة ން. ۞ فَتَكُونَ = ދެން ބައްޕަ ވެގެންދާނެވެ. ۞ لِلشَّيۡطَٰنِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾ = شيطان އާގެ
نصر ވެރިއަކަށް. ۞ قَالَ = ބުނީ - يعنى: إبراهيم ގެ ބައްޕަ ބުނެއެވެ. ۞ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنۡ ءَالِهَتِي =
ކަލޭ އަހަރެންގެ إله ންނަށް ފުރައްސާރަކުރަނީތޯ؟ ۞ يَٰٓإِبۡرَٰهِيمُ = އޭ إبراهيم އެވެ. ۞ لَئِن لَّمۡ تَنتَهِ = ކަލޭ
(އެކަމުން) ހުއްޓުނުންނެވިއްޔާ. ۞ لَأَرۡجُمَنَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެން ކަލޭ رجم ކުރާނަމެވެ. ۞ وَٱهۡجُرۡنِي
مَلِيًّا ﴿٤٦﴾ = އަދި ސިއްރާ އަހަރެންނާ ދުރުވެގެންވާށެވެ! ۞ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު (يعنى: إبراهيم عليه السّلام)
ވިދާޅުވިއެވެ. ۞ سَلَٰمٌ عَلَيۡكَ = ކަލެއަށް (ބައްޕައަށް) ސަލާމަތްވުމެވެ. ۞ سَأَسۡتَغۡفِرُ لَكَ رَبِّيٓ = ނިކަންތުރު
އަހަރެން ބައްޕައަށް ފާފަފުއްސެވުމަށްދިން އަހަރެންގެ رب ގެ حضرة ގައި ދަންނަވާނަމެވެ. ۞ إِنَّهُۥ كَانَ بِي حَفِيًّا
﴿٤٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެންނަށް އެކަލާނގެ ވަރަށް ލޯބިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ۞ وَأَعۡتَزِلُكُمۡ =
އަހަރެން ކަލޭމެން ވަކިވާހުށީމެވެ. ۞ وَمَا تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ = އަދި الله ފިޔަވައި ކަލޭމެން
އަޅުކަންކުރާ އެއްޗެހިންނާއި. ۞ وَأَدۡعُواْ رَبِّي = އަދި އަހަރެން އަހަރެންގެ رب އަށް دعاء ކުރާހުށީމެވެ. ۞ عَسَىٰٓ
أَلَّآ أَكُونَ = އަހަރެން ނުވުން أمّيد ކުރަމެވެ. (އަހަރެން ނުވުވަންތަކަމި) ۞ بِدُعَآءِ رَبِّي = އަހަރެން
އަހަރެންގެ رب އަށް ކުރާ دعاء ގައި. شَقِيًّا ﴿٤٨﴾ = އަބާއްޖަވެރިއަކަށް. ۞ فَلَمَّا ٱعۡتَزَلَهُمۡ = ފަހެ ދެން
އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނާއި ވަކިވެވަޑައިގަތުމުން. ۞ وَمَا يَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ = އަދި الله ފިޔަވައި އެމީހުން
އަޅުކަންކުރާ ތަކެތިން. ۞ وَهَبۡنَا لَهُۥٓ = ދެއްވީމެވެ އެކަލޭގެފާނަށް ދަރިކޮޅުވެރިން. ۞ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ
= إسحاق ގެފާނާއި يعقوب ގެފާނާއި (عليهما السّلام) ۞ وَكُلّٗا جَعَلۡنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾ = އަދި އެއިން ކޮންމެ

ބޭކަލުން نبى ކަލުކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލެއްވީމެވެ. ۞ وَوَهَبْنَا لَهُم= އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެބޭކަލުންނަށް (ތަނަވަސްކަން) ދެއްވީމެވެ. ۞ مِّن رَّحْمَتِنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ رحمة ން.۞ وَجَعَلْنَا لَهُمْ =
އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބޭކަލުންނަށް ލެއްވީމެވެ. ۞ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾ = މަތިވެރިވެގެންވާ ثناء ގާއި
ރަނގަޅުވެގެންވާ ރިވެތި تعريف .۞

إجْمَالِي މާނަ

(٤٥) އޭ އަހުރެންގެ ބައްޕާއެވެ. އަހުރެން ބިރުގަންނަނީ رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة ން ބައްޕައަށް عذاب އެއް
އަރައި ޖެހިދާނެތީއެވެ. އޭރުން ދެން شيطان ާ ގެ ولى ކަލުކަމުގައި އަދި އޭނާއަށް نصر ދޭ ވެރިކަލުކަމުގައި ބައްޕަ
ވާނެއެވެ. (ދެން އޭނާއާއެކު ނަރަކައިގައި އޮންނާނެ ޖެހިދާނެއެވެ.)

(٤٦) ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕަ (އެކަލޭގެފާނަށް) ދެންނެވިއެވެ. އޭ إبراهيم އެވެ. ކަލޭ އަހުރެންގެ إله ންތަކުން
ފުރަގަސްދީ ހުރީ އެއްކޮޅުވެރިވާ ހެއްޔެވެ؟ އަދި ކަލޭ އެކަނިކަމުން ހުއްޓުވިއްޔާމުގައި (ބުދުތަކަށް ހުތުރު
އެއްކިޔުމުން ދުރަސްނުލާހިފައި) ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ކަލޭގެ رَجَمُ ކޮށްލާނަމެވެ. އަދި ސިކުނޑި އަހުރެންނާއި
ކަލޭ ދުރުވެގެންނާށެވެ!.

(٤٧) އެކަލޭގެފާނު يعنى: إبراهيم عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. ބައްޕައަށް سلام އެވެ. ނިކަންހުރެ އަހުރެން ބައްޕައަށް
ފާފަފުއްސެވުން އެދި އަހުރެންގެ ربّ ގެ حضرة ގައިދަންނަވާނަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އަހުރެންނަށް
ނިހާން އޯގާވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٤٨) އަދި ކަލޭމެންނާއި ކަލޭމެން الله ފިޔަވައި ދުޢާކުރާ އެއްޗެހިތަކާ އަހުރެން ވަކިވާނަމެވެ. އަދި
އަހުރެން އަހުރެންގެ ربّ އަށް دعاء ކޮށް އަޅުކަންކުރާނަމެވެ. އަދި އަހުރެން އަހުރެންގެ ربّ އަށް ކުރާ دعاء ގާއި
އަޅުކަން އަހުރެން ބަދުނަސީބުވެރިއަކުކަމުގައި ނުވުމަށް أمّيد ކުރަމެވެ.

(٤٩) ދެން އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނާއި ބިލަބުތަކާއި اللّه ފިޔަވައި އެމީހުން އަޅުކަންކުރާ ތަކެތިން
(އެއްކިބާވެ) ދުރުވެ ވަކިވެލެއްވުމުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް إسحق ގެފާނު ދެއްވީމެވެ. އަދި يعقوب
ގެފާނު (ކާފަބޭކަލުގެ ގޮތުގައި) ދެއްވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ބޭކަލަކުވެސް نبى ބޭކަލުންކަމުގައި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލެއްވީމެވެ.

(٥٠) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ رحمة ން އެބޭކަލުންނަށް ތަނަވަސްކަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވީމެވެ. އަދި
އެބޭކަލުންނަށް މަތިވެރިވެގެންވާ ތެދުވެރި ثناء ގާއި تعريف ދެއްވީމެވެ. (ހުރިހާ أمّة ތަކެއްގައިވެސް އެބޭކަލުންނަށް
تعريف ގާއި ثناء ވެއެވެ.) واللّه أعلم

وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ مُوسَىٰٓ إِنَّهُۥ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾ وَنَٰدَيْنَٰهُ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَٰهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُۥ مِن رَّحْمَتِنَآ أَخَاهُ هَٰرُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ إِسْمَٰعِيلَ إِنَّهُۥ كَانَ صَادِقَ ٱلْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُۥ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِۦ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾ وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ إِدْرِيسَ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

ލަފުޒީ މާނަ

وَٱذْكُرْ = އަދި (އޭ رسول الله އެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނު ކިޔަވައިދެއްވާށެވެ! ❁ فِي ٱلْكِتَٰبِ مُوسَىٰٓ = ފޮތުން (يعنى: މި ކީރިތި قرآن ން) موسى – عليه السّلام ގެ ވާހަކަ. ❁ إِنَّهُۥ كَانَ مُخْلَصًا = ހަމަކަށަވަރުން إختيار ކުރެވިގެންވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވޮޑިގެންވިއެވެ. ❁ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾ = އަދި رسول ބޭކަލަކުކަމުގައްޔާއި نبى ބޭކަލަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވޮޑިގެންވިއެވެ. ❁ وَنَٰدَيْنَٰهُ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ނިދާއިއްވެވީއެވެ. ❁ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلْأَيْمَنِ = طُوْر ފަރުބަދައިގެ ކަނާތްފަރާތުން. ❁ وَقَرَّبْنَٰهُ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ގާތްކުރައްވީމެވެ. ❁ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ = ވާހަކަ ދެންނެވުމުގެގޮތުން. ❁ وَوَهَبْنَا لَهُۥ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވީމެވެ. ❁ مِن رَّحْمَتِنَآ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ رحمة ން. ❁ أَخَاهُ هَٰرُونَ = އެކަލޭގެފާނުންގެ أخُ هارون އަށް. ❁ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ = نبى ކަމުން. ❁ وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ = (އޭ رسول الله އެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނު ފޮތުން (ކީރިތި قرآن ން) ކިޔަވައިދޭށެވެ. ވާހަކަފުޅުދައްކަވާށެވެ! ❁ إِسْمَٰعِيلَ = إسماعيل (إسماعيل عليه السّلام) ގެ ވާހަކަ ❁ إِنَّهُۥ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު ވޮޑިގެންވިއެވެ. ❁ صَادِقَ ٱلْوَعْدِ = وعد ފުރިހަމަކުރައްވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި. وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾ = އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ رسول ބޭކަލަކުކަމުގައްޔާއި نبى ބޭކަލަކުކަމުގައި ވޮޑިގެންވިއެވެ. ❁ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُۥ = އަދި އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުންގެ أهل ވެރިންނަށް أمر ކުރައްވާކަލަކުކަމުގައިވިއެވެ. ❁ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ = ނަމާދުކުރުމަށާއި زكاة ދިނުމަށް. ❁ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِۦ = އަދި އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ حضرة ގައިވިއެވެ. ❁ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾ = ރުހިވޮޑިގެންވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި. ❁ وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ = އަދި ކަލޭގެފާނު ފޮތުން (ކީރިތި قرآن ން) ވާހަކަފުޅުދައްކަވާށެވެ!. إِدْرِيسَ = إدْرِيس (إدريس عليه السّلام ގެ ވާހަކަ) ❁ إِنَّهُۥ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު ވޮޑިގެންވިއެވެ. ❁ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٥٦﴾ = ޞިއްދީޤުން ތެދުވެރިވާ ބޭކަލަކުކަމުގައްޔާ نبى

ބޭކަލަކުކަމުގައި. ❁ وَرَفَعْنَاهُ =އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު އުފުއްލެވީމެވެ. ❁ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾ = މަތިވެރިމަޤާމަކަށް (މަތިވެރިދަރަޖައަކަށް) ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٥١) އަދި އޭ رسول اللّه އެވެ. ކަލޭގެފާނު މި ފޮތުގައި قرآن ން ދިސްތަމްކުރަނަ موسى عليه السّلام ގެ ވާހަކަ ކިޔައިދޭށެވެ. ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު ވަނީ ޚާލިޞްކޮށްލެވިގެންވާ إختيار ކުރެއްވިގެންވާ ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ. (رسول ކަމަށާއި اللّه ގެ ބަސްފުޅު وحي ކުރެއްވުމަށް إختيار ކުރެއްވިގެންވާ ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ.) އަދި އެކަލޭގެފާނު ވަނީ ފޮނުއްވުނު رسول ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ. އަދި نبى ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ.

(٥٢) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ طور ފަރުބަދައިގެ ކަނާއަތް ފަރާތުން އެކަލޭގެފާނަށް ނިދާ ކުރެއްވީމެވެ. (ގޮވައިލެއްވީމެވެ.) އަދި مُناجاه ދެއްވުމަށް ދެއްވައިގެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ގާތްކުރެއްވީމެވެ.

(٥٣) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ رحمة ން އެކަލޭގެފާނަށް أخ هارون (عليه السّلام) نبى ބޭކަލަކުކަމުގައި ހެއްދަވައި އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވައިގެން ދެއްވީމެވެ.

(٥٤) އަދި (އޭ رسول اللّه އެވެ.) ކަލޭގެފާނު މި ފޮތުގައި قرآن ން ދިސްތަމްކުރަނަ إسماعيل (عليه السّلام) ގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން وعد ފުރިހަމަ ކުރެއްވުމުގައި (އިތުބާރުހުރި) ބޭކަލަކުކަމުގައި އަދި رسول ބޭކަލަކުކަމުގައި نبى ބޭކަލަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވަނީއެވެ.

(٥٥) އަދި އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނަށް ނަމާދުކުރެއްވުމާއި زكاة ދިނުމަށް އަމުރުކުރައްވާ ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ރުހިވޮޑިގެންވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ވަނީއެވެ.

(٥٦) އަދި ކަލޭގެފާނު ފޮތުގައި قرآن ން ދިސްތަމްކުރަނަ إدريس (عليه السّلام) ގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު ވަނީ (އިތުބާރުހުރި) ޞިއްދީޤް ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ. އަދި نبى ބޭކަލަކުކަމުގައެވެ.

(٥٧) އަދި މަތިވެރި ދަރަޖައަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު އުފުއްލެވީމެވެ.

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِن ذُرِّيَّةِ ءَادَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِن ذُرِّيَّةِ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْرَٰٓءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَٱجْتَبَيْنَآ ۚ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُ ٱلرَّحْمَٰنِ خَرُّوا۟ سُجَّدًا وَبُكِيًّا ۩ ﴿٥٨﴾ ۞ فَخَلَفَ مِنۢ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُوا۟ ٱلشَّهَوَٰتِ ۖ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُو۟لَٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ ٱلْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا ﴿٦٠﴾ جَنَّٰتِ عَدْنٍ ٱلَّتِى وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُۥ بِٱلْغَيْبِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ وَعْدُهُۥ مَأْتِيًّا ﴿٦١﴾ لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَٰمًا ۖ وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾

ލުގަތު

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ = އެބޭބޭކަލުންނަކީ. ۞ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم = الله އެބޭބޭކަލުންނަށް نعمة ލެއްވި ބޭބޭކަލުންނެވެ. ۞ مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ = نبى ބޭބޭކަލުންކުރެ. ۞ مِن ذُرِّيَّةِ ءَادَمَ = آدم (عليه السّلام) ގެ ދަރިކޮޅުން. ۞ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ = އަދި نُوح (عليه السّلام) އާއިއެކު ތިމަންރަސްކަލާނގެ (ނައުބަޑުގައި) އުފުއްލެވިމީހުންގެ ދަރިކޮޅުގެތެރެއިންނާއި. ۞ وَمِن ذُرِّيَّةِ إِبْرَٰهِيمَ = އަދި إبراهيم (عليه السّلام) ގެ ދަރިކޮޅުންނާއި. ۞ وَإِسْرَٰٓءِيلَ = އަދި يعقوب (عليه السّلام) ގެ ދަރިކޮޅުންނާއި. ۞ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَٱجْتَبَيْنَآ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގަށް ތޯއްދަވާ އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ خاصّ ކުރައްވައި إختيار ކުރެއްވި ބޭބޭކަލުންގެތެރެއިންނާއި. ۞ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ = އެބޭބޭކަލުންގެމައްޗަށް ކިޔަވައިދެވިއްޖެއްޔާ. ۞ ءَايَٰتُ ٱلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ الله ގެ އާޔަތްތައް. ۞ خَرُّوا۟ سُجَّدًا وَبُكِيًّا ۩ ﴿٥٨﴾ = އެބޭބޭކަލުން ރޮއިރޮއިތިބެއްވާ حال سجدة އަށް ވެޓިވަޑައިގަންނަވައެވެ. ۞ ۞ فَخَلَفَ مِنۢ بَعْدِهِمْ = ދެންފަހުން އެބޭބޭކަލުންގެ ފަހުން އައެވެ. (އަންނާނެއެވެ.) ۞ خَلْفٌ = ފަހުން އަންނަބަޔަކު. ۞ أَضَاعُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ = އެމީހުން ނަމާދު ނަގެއްލުވާލައެވެ. ۞ وَٱتَّبَعُوا۟ ٱلشَّهَوَٰتِ = އަދި އެމީހުން شهوة ތަކާއި تبع ވެ. ۞ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ = ފަހެ ނިކަންހުރެ އެމީހުން ދިމާވާނެއެވެ. ۞ غَيًّا ﴿٥٩﴾ = غَيُّ އަށް ވެއްދުން ނަރަކައިގެ ފުންވަޅުގަނޑެކެވެ. إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ = توبة ވެ އީމާންވެއްޖެ ބަޔަކުމެނުވީ. ۞ وَعَمِلَ صَٰلِحًا = އަދި އެމީހާ صالح عمل ކުރި. ۞ فَأُو۟لَٰٓئِكَ = ފަހެ އެބައިމީހުން. ۞ يَدْخُلُونَ ٱلْجَنَّةَ = އެމީހުން ސުވަރުގެއަށް ވަންނާނެއެވެ. ۞ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا ﴿٦٠﴾ = އަދި އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ކަމަކުން އަނިޔާ ނުކުރެވޭނެއެވެ. ۞ جَنَّٰتِ عَدْنٍ = ދާއިމީ قائم ވެހުރި ބަގީޗާތަކެވެ. ۞ ٱلَّتِى وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُۥ = އެއީ رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ދެއްވާނެކަމަށް وَعْدُ ކުރައްވާފައިވާ ބަގީޗާތަކެވެ. ސުވަރުގެއެވެ.

❁ بِٱلْغَيْبِ = غَيْبُ ގައި / ނުފެނި. ❁ إِنَّهُۥ كَانَ وَعْدُهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ وَعْدُ ފުދުވިއެވެ. ❁ مَأْتِيًّا (٦١) = ފުރުވާނެ އެއްކަމެއްކަމުގައި. ❁ لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا = އެމީހުން އެތާނގައި ނުއަހާނެއެވެ. ❁ لَغْوًا = އެއްވެސް ބާކާރު ވާހަކައެއް. ❁ إِلَّا سَلَـٰمًا = ހަމަ ސަލާމްގެ އަޑުގެނުވެ. (ނުއަހާނެއެވެ.) ❁ وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا = އަދި އެމީހުންނަށް އެތާނގައި އެމީހުންގެ ރިޒުގުވެއެވެ. ❁ بُكْرَةً وَعَشِيًّا (٦٢) = ހެނދުނާއި ހަވީރު

إِجْمَالِي މާނަ

(٥٨) އެބޭބޭކަލުންނަކީ (އެބަހީ: އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ނަންގަނޑުވިގެންނާ رسول ނުންނާއި نبى އިންސާނުން) نبى ބޭކަލުންކޮޅުން އެބޭކަލުންގެމައްޗަށް މާތްރަސްކަލާނގެ نعمة ދެއްވި (خاصّ) ބޭބޭކަލުންނެވެ. އޭގެ آدم (عليه السّلام) ގެ ދަރިކޮޅުންނާއި އަދި نُوحُ عليه السّلام އާއިއެކު މާތްރަސްކަލާނގެ އުފުއްލެވި ބޭކަލުންގެ ދަރިކޮޅުންނާއި އަދި إبراهيم عليه السّلام އާއި يعقوب عليه السّلام ގެ ދަރިކޮޅުންނާއި އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގުދައްކަވައި إختيار ކުރެއްވި ބޭބޭކަލުންނެވެ. އެބޭކަލުންގެމައްޗަށް رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ އާޔަތްތައް ކިޔަވައިދެއްވާ އެބޭކަލުން ކިރިޔާކަރައްވާ حال سجدة އަށް ވެއްޓިވަޑައިގަންނަވައެވެ.

(٥٩) ދެން ފަހެ މި ބޭބޭކަލުންގެ ފަހުން އެހެން ބައިގަނޑެއް އައެވެ. އެބައިމީހުން ނަމާދު ނަގައިލާ އަދި شهوة ތަކާއި (شَهْوَاني އެދުންތަކާއި) ތަބާވިއެވެ. (އެފަދަ މީހުން ފަހުން އަންނާނެއެވެ.) އެފަދަ މީހުންނާއި ނިކަންނުވާ غَيُّ އާއި ބައްދަލުވާނެއެވެ. (ނަރަކައިގެ عذاب ގަދަވެގެންވާ وَادى އެއްކަމުގައިވާ މަސައްކަތް ދެވޭނެއެވެ.)

(٦٠) އޭގެތެރެއިން (ދުނިޔޭގައިމެ) توبة ވެ صالح عمل ކުރިމީހުން ފިޔަވައެވެ. ފަހެ، އެފަދަމީހުން ސުވަރުގެ ވަންނާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ އަނިޔާއެއް އެމީހުންނަކަށް ނުވާނެއެވެ.

(٦١) އެމީހުން އެދުވަހުން ވަންނާނީ ސުވަރުގެއަކީ قائم ވުމިތާ ބަގީޗާތަކެވެ. އޭގެ رحمن ވަންތަ الله އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ދެއްވުމަށް غَيْبُ ގައި (އެބަހީ: ނުފެނި) އެކަލާނގެ وَعْدُ ކުރައްވާފައިވާ ބަގީޗާތަކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ وعد ފުދު އޭގެ ކަނޑައެޅިގެން ޙާސިލުވާނެކަމެކެވެ. ހިނގާނެ ކަމެކެވެ.

(٦٢) އެމީހުން އެސުވަރުގޭގައިހުރިއިރު އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ باطل އަދި ބާކާރު ވާހަކައެއް ނުއަހާނެއެވެ. މަލާއިކަތު ބޭކަލުންގެ ސަލާމްގެ އަޑުގެނުވެ ނުއަހާނެއެވެ. (ملائكة ބޭކަލުން ސަލާމްކުރައްވާނެއެވެ.) އަދި އެތާނގައި އެމީހުންގެ ރިޒުގު ހެނދުނާއި ހަވީރު އެމީހުންނަށް ލިބިލިބިހުންނާނެއެވެ. (މިހެނދުނާއި ހަވީރުގެ ނިސްބަތަކީ މިއީ ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތަކަށެވެ. އެހެނީ قيامة ދުވަހުން ހެނދުނާއި ހަވީރެއް ނުވެއެވެ.)

تِلْكَ ٱلْجَنَّةُ ٱلَّتِى نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَن كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾ وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ۖ لَهُۥ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ ۚ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾ رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَٱعْبُدْهُ وَٱصْطَبِرْ لِعِبَٰدَتِهِۦ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُۥ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ وَيَقُولُ ٱلْإِنسَٰنُ أَءِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ ٱلْإِنسَٰنُ أَنَّا خَلَقْنَٰهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْـًٔا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَٱلشَّيَٰطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾

މުފްރަދާތު

تِلْكَ ٱلْجَنَّةُ = އެ ސުވަރުގެ. ❁ ٱلَّتِى نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا = އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވާރުތަކޮށްދެއްވާ ސުވަރުގެއެވެ. ❁ مَن كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾ = އެމީހަކު تقوى ވެރިއަކުކަމުގައިވިއްޔާ.❁
وَمَا نَتَنَزَّلُ = އަދި އަހުރެމެން ފައިބައެއް ނުވަމެވެ. (އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު ވަޙީ ގެނެސްދެއްވާ މަލާއިކަތުން ބުނެއެވެ.) ❁ إِلَّا بِأَمْرِ
رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ އަމުރުފުޅުގެ މަތިން. ❁ لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް މިލްކުވެ خاصّ ވެގެންވެއެވެ.❁
مَا بَيْنَ أَيْدِينَا = އަހުރެމެންގެ ކުރިމަތީގައިވާއެއްޗެއް (آخرة ގެ) އެއްޗެއް ކަމެއް ❁ وَمَا خَلْفَنَا = އަދި
އަހުރެމެންގެ ފަހަތުގައިވާ ކަންތައް (ދުނިޔޭގެ حياة ގައި) ❁ وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ = އަދި އެދެމެދުގައި ވާކަމެއް
ކަމެއް. ❁ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ހަނދުމަފުޅުނެތްވެވޭ ބޭކަލަކުކަމުގައި
ނުވެއެވެ. ❁ رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ފަރި ربّ އެވެ. ❁ وَمَا بَيْنَهُمَا = އަދި
އެދެމެދުގައި ވާއެއްޗެހީގެ ❁ فَٱعْبُدْهُ = ފަހެ އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ! (އޭކަނި) ❁ وَٱصْطَبِرْ
لِعِبَٰدَتِهِۦ = އަދި އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި ކެތްތެރިވެ ތަބާތެރިވާށެވެ! ❁ هَلْ تَعْلَمُ لَهُۥ سَمِيًّا
﴿٦٥﴾ = އެކަލާނގެއާ އެއްގޮތް އެހެން إله އެއް ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވައިފިހެއްޔެވެ.
(ފެނިވަޑައިގެންނެވީތޯއެވެ.) ❁ وَيَقُولُ ٱلْإِنسَٰنُ = އަދި އިންސާނާ ބުނެއެވެ. (آخرة قبول ނުކުރާ އިންސާނާ
ބުނެއެވެ.) ❁ أَءِذَا مَا مِتُّ = އަހުރެން މަރުވެއްޖެނަމަ. ❁ لَسَوْفَ أُخْرَجُ = ހަމަކަށަވަރުން ނިކުންނަށް
އަހުރެން (ކަށްވަޅުން) ނެރެވޭނެތޯއެވެ؟ ❁ حَيًّا ﴿٦٦﴾ = ދިރިހުރެގެން. ❁ أَوَلَا يَذْكُرُ ٱلْإِنسَٰنُ = އަދި ފަހެ
އިންސާނާ ހަނދުމަ ނުކުރަނީ ތޯއެވެ؟ ❁ أَنَّا خَلَقْنَٰهُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާ
އުފެއްދެވީމެވެ. ❁ مِن قَبْلُ = ކުރިން. ❁ وَلَمْ يَكُ شَيْـًٔا ﴿٦٧﴾ = އަދި އޭނާގެ އެއްވެސް އަސަރެއްނެތި.
(އޭނާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ.) ❁ فَوَرَبِّكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގަންދެއްވާ ހުވާކުރަމެވެ وحي
ކުރައްވައެވެ. ❁ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَٱلشَّيَٰطِينَ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނާއި އަދި شيطان ންނާއި

ތިމަންރަސްކަލާނގެ محشر ކުރައްވާހުށީމެވެ. އެއްކޮށްކުރައްވާހުށީމެވެ. ❁ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ = ދެން ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން حاضر ކުރާހުށީމެވެ. ❁ حَوْلَ جَهَنَّمَ = ނަރަކައިގެ ވަށައިގެން.❁ جِثِيًّا (٦٨) = ކަކޫމައްޗަށް ޖެހިލެވިގެންވާ حال .❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٦٣) އެސުވަރުގެއަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް تقوى ވެރިވި އަޅުތަކުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވާރުތަކޮށް ދެއްވާނެ ސުވަރުގެއެވެ.

(٦٤) جبريل عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. (އާ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ އަމުރުފުޅަކުން މެނުވީ ތިމަންކަލޭގެފާން ފައިބާވަޑައި ނުގަންނަވާހުށީމެވެ. (ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިނުގަންނަވާހުށީމެވެ.) އަހުރެމެންގެ ކުރިމަތީގައި އަންނަންއޮތް آخرة ދުވަހާއި އަދި އަހުރެމެންގެ ފަހަތުން ދުނިޔޭގެ ވާހަކަ މިދާ ދުނިޔެއާއި އަދި އެދެމެދުގައި ވާހާ ކަމަކާއި މުޅިހުރިހާ ކަމެއް މިލްކުވެ خاصّ ވެގެންވަނީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ހަނދުމަނެތިވެވޭ ގޮތެއް ނުވެއެވެ.

- ދަންނައެވެ. މިއާޔަތް ބާވައިލެއްވި ސަބަބަކަށްވުމުގައި تفسير ފޮތްތަކުގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. رسول الله صلّى الله عليه وسلّم جبريل عليه السّلام އަށް ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާން މިހާރު ތިޔަވަޑައިގަންނަވާ ވަރަށްވުރެ ގިނައިން ވަޑައިގަންނަވަނީ ކީއްވެތޯއެވެ؟ މިސުވާލާއި ގުޅިގެން އިސްވެދިޔަ އާޔަތް ބާވައިލެއްވިކަމުގައިވެއެވެ. والله أعلم

(٦٥) އެއީ އުޑުތަކާއި ބިމާއި އަދި އެދެމެދުގައިވާހާ ކަމެއްގެ ވެރި ربّ އެވެ. ފަހެ އެކަލާނގެއަށް ކަލޭގެފާން އަޅުކަމުގައި ހަމައެކަނި އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ. އަދި އަޅުކަންކުރުމުގައި ކެތްތެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އެކަލާނގެއާއި އެއްފަދަ އެހެން އެއްވެސް إله އަކު ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވައިފިތޯއެވެ؟

(٦٦) އަދި (آخرة ދުވަހުގެ قبول ނުކުރާ) އިންސާނާ ބުނެއެވެ. އަހުރެން މަރުވެދިޔުމަށްފަހު ދިރިގެން އަލުންވެސް ކަށްވަޅުތަކުން ނެރުއްވިގެން (محشر އަށް) ފޮނުވޭނެތޯއެވެ؟

(٦٧) ފަހެ އެ އިންސާނާގެ އެއްވެސް އަސަރެއްވެސް ހިފެހެއްޓިވެސް ނެތިސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިންސާނާ ހެއްދެވީކަން އޭނާ ފަހެ ހަނދާން ނުކުރެވުނީބާއެވެ؟. (އޭނާ އެކަން ހަނދާން ނުކުރާނަމަ\ އެފަދަ ބަޔެއް އޭނާ ބުނާނީ ކޮންފަދައަކުންހެއްޔެވެ؟)

(٦٨) ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގަސަމްކުރައްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނާއި (އެބަހީ: آخرة قبول ނުކުރާ މީހުންނާއި) އަދި ޝައިޠާނުންނާއި ތިމަންރަސްކަލާނގެ محشر ގެ ميدان އަށް އެއްކޮށްކުރައްވާހުށީމެވެ. އަދި ނަރަކައިގެ ވަށައިގެން ކަކޫމައްޗަށް ޖެހިލެވިފައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން حاضر ކުރާހުށީމެވެ.

- ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގެ تفسير ގައި مفسّر ންގެ ވާހަކަ ތަފާތުވެގެންވެއެވެ. މިތާ މިވަނީ ހަމައެކަނި ބައެއްގެ މާނަ އެކަނި ލިޔެފައެވެ.

ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى ٱلرَّحْمَـٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِٱلَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نُنَجِّى ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوا۟ وَّنَذَرُ ٱلظَّـٰلِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَـٰتُنَا بَيِّنَـٰتٍ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَىُّ ٱلْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَـٰثًا وَرِءْيًا ﴿٧٤﴾

ލުޣަތު

ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ = ދެން ތިމަންނަކަލާނގެ ނަގުއްވާ ވަކިކުރައްވާނެވެ. ◈ مِن كُلِّ شِيعَةٍ = ކޮންމެ ބަޔަކުންވެސް. ◈ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى ٱلرَّحْمَـٰنِ = رحمن ވަންތަކަލާނގެ حضرة އަށް އެންމެ ގަދަފަދަވެގެންވާ ކޮންބައެއްކަން – (އެންމެ ގަދަފަދަވެގެންވާ މީހުން) ◈ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾ = ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ގޮތުން. ◈ ثُمَّ لَنَحْنُ = ދެން ކަނޑައެޅިގެން ތިމަންނަކަލާނގެ. ◈ أَعْلَمُ = ދެނެވޮޑިގެންވުމެވެ. ◈ بِٱلَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ = އަދި އުޅުންގެތެރެއިން އެންމެ ގަދަ عذاب ގައި އަދި އެންމެ ބޮޑު عذاب ގައި ވެއްޓޭ ކޮންބައެއްކަންވެސް. ◈ وَإِن مِّنكُمْ =އަދި ކަލޭމެންގެތެރެ އެކަކު ވެސްނުވެއެވެ. ◈ إِلَّا وَارِدُهَا ج =އެތަނަށް ވަރުދުވާނޭ (އެ ނަރަކައިގެމަތިން ދުރުވާނެވަގުތު صِرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ ގެމަތިން ދާންޖެހޭނެ.) ◈ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حَضْرَةُ ގައި އެކަށިވެއެވެ. ◈ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾ =ކަނޑައެޅިގެން ނިންމަވާފައިވާ ކަމެއްކަމުގައި. ◈ ثُمَّ نُنَجِّي = ދެން ތިމަންނަކަލާނގެ ސަލާމަތްކުރައްވާނެވެ. ◈ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوا۟ = تقوى ވެރިވި މީސްތަކުން. ◈ وَنَذَرُ ٱلظَّـٰلِمِينَ فِيهَا = އަދި ތިމަންނަކަލާނގެ އަނިޔާވެރިން އެތަނުގައި ދޫކޮށްލައްވާނެވެ. ◈ جِثِيًّا ﴿٧٢﴾ = ކަކޫމަތީގައި ވެއްޓިގެން. (ކަކޫމަތީގައި ވެސް ވެގެ) ◈ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ = އަދި އެމީހުންގެމައްޗަށް ކިޔަވައިދެވޭނަމަ (އެބަ އެމީހުން ދެނެގަނެވޭ) ◈ ءَايَـٰتُنَا بَيِّنَـٰتٍ = ބަޔާންވެގެންވާ ތިމަންނަކަލާނގެ އާޔަތްތައް. ◈ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ކާފިރުވީ މީސްތަކުން ބުނެއެވެ. ◈ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ = އީމާންވީ މީސްތަކުންނަށް. ◈ أَىُّ ٱلْفَرِيقَيْنِ = ދެބައިމީހުންކުރެ ކޮންބައެއްތޯއެވެ؟ ◈ خَيْرٌ مَّقَامًا = مقام ގެ ގޮތުން ހެޔޮވެގެންވަނީ (ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތުން ހެޔޮ) ◈ وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ = އަދި مجلس ހެދުމުގެ ގޮތުން ރަނގަޅުވެގެންވަނީ. ◈ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެކުރިން (އެބަހީ: مكّة ގެ ކާފިރުންގެކުރިން) ތިމަންނަކަލާނގެ ހަލާކުކުރެއްވީ ކިހާބައިމީހުން ތޯއެވެ؟ ◈ مِّن

قَرْنٍ = قَرْنُ ގެ ޖަމްޢު (أمّة ތަކުގެ ޖަމްޢު) ❁ هُمْ أَحْسَنُ = އެމީހުން މާރަނގަޅުވެގެންވެއެވެ. (މާރިވެތިވެގެންވެއެވެ.) ❁ أَثَاثًا وَرِءْيًا ﴿٧٤﴾ = ގެދޮރު ކަންތާތަކުގެ ގޮތުންނާއި منظر ގެގޮތުން. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٦٩) ދެން، رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި އެންމެ ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގައިހުރިމީހުން އެ ކޮންމެ جماعة އަކުންވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނެގިއްވާހުށީމެވެ.

(٧٠) ދެން އަދި އެމީހުންގެތެރެއިން އެންމެ ގަދަ عذاب ގައި ތިބޭންވާނީ ކޮންބައެއްކަންވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވާކަންކަށަވަރުކޮށެވެ.

(٧١) އަދި ޖަހަންނަމުގެމަތީން ދާންނުޖެހޭނެ އެކަކުވެސް ކަލޭމެންގެތެރެއިން ނުވެއެވެ.

- (އެކަންވާނޭގޮތް ބަޔާންވެގެންވޭ: صِراطَ الْمُسْتَقِيْم އަށް ކިޔުން މަގުމަތި ނަރަކައިގެ މަތީން ދުރުވެއެވެ. އެންމެންވެސް އެމަގުން ދިޔުމުގެއެވެ. އެމީހެއްގެ عمل ގައި ހުރި ގޮތްތަކުގެމަތިން އެމަގުން ދިޔުމުގެ އަވަސްކަމާއި ލަސްކަން ވެއެވެ. ވިދާލާ ވިދުވަރެއްހެން ދާމީހުންވެއެވެ. ދުވެލިކުން ދުވެލުން ދާމީހުންވެއެވެ. ނުބައިންތަކާމީހުން މަގުންކަނޑައިވެއްޓޭން ނަރަކައަށް ވެއްޓިކަމުގައިވެއެވެ. والله أعلم)

ދުވަ އެންމެންވެސް އެމަގުން ދިޔުމަކީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ކަނޑައަޅުއްވާ ނިންމަވާފައިވާ ކަމެކެވެ.

(٧٢) ދެންފަހު تقوى ވެރި މީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ސަލާމަތްކުރައްވާ ދޫކޮށްލައްވާނެއެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިން - (مشرك ން) އެނބުރިގެންގޮސް ކަކޫމަތިން އިނދެގެން ތިބެނިކޮށެވެ.

(٧٣) އަދި بيان ވެގެންވާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް އެމީހުންނަށް ކިޔައިދެވެނީސް (އެމީހުންދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު) ކާފިރުވެއްޖެއާ إيمان ވި މީހުންނާއި ދިމާއަށް ކާފިރުން ބުނާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާއި އަހަރެމެން (އަހަރެމެން: މާލްދާރުންނާ ކާފިރުންނާއި ފަޤީރު މިސްކީނުން) ތެރެއިން ކޮންބަޔަކަށް ރަނގަޅު ފެންނަތަނާއި މަޖިލީސްގެ ދެބައިމީހުންގެތެރެއިން ރަނގަޅުވާ ތަނެއް ނިސްބަތްވާތަނަކީ ކޮންބައެއްގެ ދޭތެރޭގައިހެއްޔެވެ؟ (އަހަރެމެން ނޫންހެއްޔެވެ؟)

(٧٤) މި مكّة ގެ ކާފިރުންނަށްވުރެ ކުރިއްސުރެވެސް قَرْن ގެތެރެއިން - ކުރިއްސުރެވެސް أمّة ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކުކުރައްވައިފީމުއެވެ؟ (އެބަހީ: ގިނަގުނަ أمّة ހަލާކުކުރައްވައިފީމެވެ.) އަދި އެމީހުންނީ (މި مكّة ގެ أهل ވެރިންނަށްވުރެ) ގެދޮރު ކަންތާތަކުގެ ގޮތުންނާއި އަދި ރީތިކަމުގެ منظر ގެ ގޮތުން މާރިވެތިވެގެން ހުރިބައެކެވެ.

قُلْ مَن كَانَ فِي ٱلضَّلَٰلَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ مَدًّا ۚ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوْا۟ مَا يُوعَدُونَ إِمَّا ٱلْعَذَابَ وَإِمَّا ٱلسَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضْعَفُ جُندًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱهْتَدَوْا۟ هُدًى ۗ وَٱلْبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾ أَفَرَءَيْتَ ٱلَّذِى كَفَرَ بِـَٔايَٰتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾

މުފްރަދާތު

قُلْ = (އެ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ۞ مَن كَانَ فِي ٱلضَّلَٰلَةِ = މަގުފުރެދުމުގެތެރޭގައިވާ މީހާ. (ދަންނަހުށެވެ.) ۞ فَلْيَمْدُدْ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ = ފަހެ رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް (އުމުރުދިގުކުރައްވައި ދިރުމުގައި ލުއިފަސޭހަކަން ދެއްވާނެއެވެ.) ۞ مَدًّا = ދިގުކޮށްދެއްވުމަކުން. ۞ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوْا = އެމީހުން ދުށުމާ ހަމަޔަށްދާނދެން. ۞ مَا يُوعَدُونَ = އެމީހުންނަށް وعد ވެވިގެންވާ އެއްޗެ.۞ إِمَّا ٱلْعَذَابَ = އެއީ އެއްކޮށް (ދުނިޔޭގައި) عذاب އެވެ. ۞ وَإِمَّا ٱلسَّاعَةَ = އެއްކޮށް قيامة ދުވަހެވެ. (އެދުވަހުގެ عذاب އެވެ.) ۞ فَسَيَعْلَمُونَ = ފަހެ ނިކަންހުރި އެމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. ۞ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا = މަންޒިލުގައި ނުބައިވެގެންވާ ކާކުބައްޔަކަން. ۞ وَأَضْعَفُ جُندًا ﴿٧٥﴾ = އަދި لشكر ދުރަވަރުވި ނިކަމެތި ކާކުބައްޔަކަން.وَيَزِيدُ۞ ٱللَّهُ = އަދި الله އިތުރުކުރައްވައެވެ.۞ ٱلَّذِينَ ٱهْتَدَوْا = ތެދުމަގު ލިބިގަތުމީހުންނަށް. هُدًى = ތެދުމަގު. ۞ وَٱلْبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ = އަދި بَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ. ۞ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ހެޔޮވެގެންވެއެވެ. ۞ ثَوَابًا = ثَوَاب ގެގޮތުން. ۞ وَخَيْرٌ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾ = އަދި رُجُوع ވާތަނުގައި ހެޔޮކަންބޮޑުގޮތުން.۞ أَفَرَءَيْتَ = ކަލޭގެފާނު ނިކަން خبر ދެއްވާބައްލަވާށެވެ.! ۞ ٱلَّذِى كَفَرَ بِـَٔايَٰتِنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަށް ދެކޮޅުހެދިމީހާ. ۞ وَقَالَ = އަދި އޭނާ ބުނި. ۞ لَأُوتَيَنَّ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެންނަށް ދެވޭނެއެވެ. ۞ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ = މުދަލާއި ދަރިން. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧٥) އޭ رسول الله އެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! މަގުފުރެދުމުގެމަތީގައިވާ މީހާ ދަންނަވާށެވެ. رحمن ވަންތަ މާތްރަސްކަލާނގެ އޭނާ އެމަގުފުރެދުމުގެމަތީގައި ދަމަހައްޓަވާނެއެވެ! ދެންފަހެ އެފަދަމީހުންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ކަންތައް އެމީހުންނަށް ފެނިއްޖައުމަށްދާންދެންނެވެ. އެއްކޮޅަކީ (ދުނިޔޭގައި) އެމީހުންނަށް عذاب އަރުވުމެވެ. ނުވަތަ قيامة ދުވަހުގެ عذاب އެވެ. އޭރުން ދެން ތަނުގެއެންމެ ނުބައިވެގެންވަނީ ކޮންބައެއްކަން ނިކަންހުރެ އެމީހުންނަށް އެނގިދާނެއެވެ. އަދި لشكر ގެބޮޑުން ނިކަމެތިވެގެންވަނީ ކޮންބައެއްކަންވެސް ނިކަންހުރެ އެމީހުންނަށް އެނގިދާނެއެވެ.

(٧٦) އަދި ހިދާޔަތް ލިބިގަތްމީހުންނަށް الله ތެދުމަގު އިތުރުކޮށްދެއްވައެވެ. (އެއީ އެކަލާނގެ أمر ތަކަށް ކިޔަމަންވުމާއި އެކަލާނގެ ނަހީތަކުން ދުރުވެގަތުމުގެ توفيق އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ދެއްވުމެވެ. އޭރުން ހިދާޔަތަށް އަބަދުވެސް އިތުރުވެފައި ހުންނާނެއެވެ.) އަދި (އޭ رسول الله އެވެ.) بَاقِيَات الصَّالِحَات - ثواب ގެ ގޮތުންނާއި رجوع ވާތަނާއި ފަހުކޮޅުގެ ގޮތުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައި މާހެޔޮވެގެންވެއެވެ.

- ދަންނައެވެ. بَاقِيَات الصَّالِحَات **އާއިމެދު** - كَهْفُ ސޫރަތުގެ 46 ވަނަ އާޔަތުގައި ކޮންމެވެސް މާނަ ދެކެވިފައިވާނެއެވެ. އެތަނުން ބަލައިލެއްވުން އެދެވެއެވެ.

(٧٧) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް ކާފަރުވިމީހާ ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގެންނެވީމުހެއްޔެވެ. އޭނާ ބުނާގޮތުން ނިކަން خبر ދިނުމެވެ. އަދި އޭނާ ބުނެއެވެ. އަހުރެންނަށް ހަމަކަށަވަރުން މުދަލާއި ދަރިން ދެއްވޭނެއެވެ. އެބަހީ: قيامة ދުވަހުންވެސް މުދަލާއި ދަރިން ދެއްވޭނެއެވެ.

- ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގައި މިސަންގަނޑު މީހަކީ العَاصُ بنُ ٱلْوَائِلُ السَّهْمِي ކަމުގައި ބުނެވެއެވެ. رسول الله صلّى الله عليه وسلّم ގެ أصحاب ބޭކަލުންގެ ބަޔަކަށް އޭނާ އަދާކުރަންވީ ދަރަންޏެއް ހުރިކަމުގައިވެއެވެ. އޭނާގެ އަތުން އެތަކެތި ދިނުމަށް ބޭކަލުން ވަޑައިގެންނެވުމުން އޭނާ ބުނެއެވެ. ސުވާލުކުރުމުގައި ރަނާއި ރިއްސާއި ފުރާވާ އަދި ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ މާލު ހުށަހަޅާކަމުގައި ކަލޭމެން ޖާހިލުވެފައިނުވަމުހެއްޔެވެ؟ އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. އާނއެ ތެދުކަމެވެ. ދެން އޭނާ ބުނިއެވެ. ކަލޭމެންގެ ދަރަނި ވަގުތު ހަމަވާނީ آخرة ދުވަހުންނެވެ. އަދި ބުނެއެވެ. الله ގަންދީ ބުނަމެވެ. އަހުރެންނަށް މުދަލާއި ދަރިން ދެއްވޭނެއެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް ދަރަނި ދެއްވޭނެއެވެ. ދެންފަހެ އޭނާގެ މިބުނު ވާހަކަ قرآن ގައި بيان ކުރައްވައެވެ. އަދި އެހެނިހެން ރިވާޔަތްތަކުގައިވެސް އެބަހުއްޓެވެ. = تفسير الطبرى =

أَطَّلَعَ ٱلْغَيْبَ أَمِ ٱتَّخَذَ عِندَ ٱلرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ۝٧٨ كَلَّا ۚ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُۥ مِنَ ٱلْعَذَابِ مَدًّا ۝٧٩ وَنَرِثُهُۥ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۝٨٠ وَٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ ءَالِهَةً لِّيَكُونُوا۟ لَهُمْ عِزًّا ۝٨١ كَلَّا ۚ سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ۝٨٢ أَلَمْ تَرَ أَنَّآ أَرْسَلْنَا ٱلشَّيَٰطِينَ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ۝٨٣ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ۝٨٤

ލުޣަތު

أَطَّلَعَ ٱلْغَيْبَ = އޭނާއަށް غَيْبُ އެނގިއްޖެތޯ؟ ◈ أَمِ ٱتَّخَذَ = ނުވަތަ އޭނާ ހިފީއްތޯ؟ (ލިބިގެންފީއްތޯ؟) ◈ عِندَ ٱلرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ۝٧٨ = رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ حضرة ން عَهْدُ އެއް. (އާނާالله ދަށް إيمان ގެ صلح عمل ކުރިހެއްޔޯ؟) ◈ كَلَّا = އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެންނޫނެވެ. ◈ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ = އޭނާ އެބުނާއެއްޗެއް ނިކަންހުރެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލިޔުއްވާހުށީމެވެ. ◈ وَنَمُدُّ لَهُۥ مِنَ ٱلْعَذَابِ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާ عذاب ގައި ދަމަހައްޓާވާ ހިފުމެވެ. ◈ مَدًّا ۝٧٩ = ގަދަ ދުވެފައިވާޓަކަށް.◈ وَنَرِثُهُۥ مَا يَقُولُ = އަދި އޭނާ އެބުނާއެއްޗެހި (ދަރިންނާއި މުދާ) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވާރިސްކުރައްވާހުށީމެވެ. (އެދުވަހުން އޭނާއަށް މުދަލާ ދަރިން ނުވާނެއެވެ.) ◈ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۝٨٠ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އޭނާ އެކަނިސް ހަމައެކަނި އަންނާނެއެވެ.◈ وَٱتَّخَذُوا۟ = އަދި އެމީހުން ހިފީއެވެ. إختيار ކުރީއެވެ. ◈ مِن دُونِ ٱللَّهِ ءَالِهَةً = اللّه ފިޔަވައި إله ންތަކެއް.◈ لِّيَكُونُوا۟ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ވުމަށްޓަކައި. ◈ عِزًّا ۝٨١ = عزّة އެއް / ގަދަކަމެއް / عذاب ން ސަލާމަތްވުމެއް. ◈ كَلَّا = އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެންނޫނެވެ.◈ سَيَكْفُرُونَ = ނިކަންހުރެ އެތަކެތި އިންކާރުކުރާނެއެވެ. / ބައިއަޅައިގަންނާނެއެވެ. ◈ بِعِبَادَتِهِمْ = އެތަކެއްޗަށް އެމީހުން އުޅުނު އަޅުކަމަށް.◈ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ = އަދި އެތަކެތި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ވާނެއެވެ. ◈ ضِدًّا ۝٨٢ = ދިމާއިދިކޮޅުވެރިން.◈ أَلَمْ تَرَ = (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާތީއެވެ؟ (އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާތީއެވެ.) ◈ أَنَّآ أَرْسَلْنَا ٱلشَّيَٰطِينَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޝައިޠާނުން ފޮނުއްވީމެވެ.◈ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ = ކާފިރުންގެ މައްޗަށް. ◈ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ۝٨٣ = ކަނޑައެޅިގެން މަކުރުއްދާރުވުމުގައި ޒޯރުކުރުމުގައި އުސްކުރުވާން އެމީހުން ހުރަވައި ހަރަކާތްތެރިކުރަނީއެވެ. ◈ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ މައްޗަށް (عذاب އައުމަށް) އަވަސްނުކުރައްވާށެވެ. ◈ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ (عمل ތަކާއި ނަފްސުތައް) عدد ކުރައްވަމުންވަޑައިގަންނަވަމެވެ. ◈ عَدًّا ۝٨٤ = عدد ކުރެއްވުމަކުން. ◈

إِجْمَالِي މާނަ

(٧٨) އޭނާ ވަނީ އެހެން އުފެދި އޭނާއަށް غيب އެނގިގެންހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ رحمن ވަންތަ الله ގެ حضرة ން އޭނާ عهد އެއް ހިފީހެއްޔެވެ؟ . (އެބަހީ: އޭނާ الله އަށް އީމާންވެ صالح عمل ކުރީހެއްޔެވެ. އެހެންވެސް ނޫނެވެ. ހަމަ ބޮޑާ ހެސް ބުނުމެކެވެ.)

(٧٩) އެއްގޮތަކަށްވެސް އޭނާ އެބުނާގޮތެއް ނުވާނެއެވެ. އޭނާ އެބުނާ އެއްޗެއް ނިކަންހުރެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލިޔުއްވާހުށީމެވެ. އަދި އޭނާގެ މުދަލާއި ދަރިންނެވެ. އަދި عذاب ގެތެރޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާ ދަމަހައްޓަވާހުށީމެވެ.

(٨٠) އަދި އޭނާ އެބުނާތަކެތި އެބަހީ: ދަރިންނާއި މުދާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވާރުތަކުރައްވާހުށީމެވެ. އަދި قيامة ދުވަހުން އޭނާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އެކަނިހެން ހާޒިރުވާނެއެވެ.

(٨١) އަދި އެމީހުން އެބަހީ: އެ مشرك ން الله ފިޔަވައި إله ންތަކެއް ހިފައި إختيار ކުރިއެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް އެތަކެތީގެ ފަރާތުން عزّة އާއި ބާރުލިބުންކަމަށެވެ. ނުވަތަ عذاب ން ސަލާމަތުވުމަށް ކަމަށެވެ. شفاعة ލިބިގަތުމަށްކަމަށެވެ.

(٨٢) އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެންނުވާނެއެވެ. އެމީހުން އެތަކެއްޗަކަށް އެކުލާ އަޅުކަންކުރު (قيامة ދުވަހުން) އެތަކެތި އެމީހުންނާ އިދިކޮޅަށް ހަދާނެއެވެ. އަދި އެތަކެތި ވާނީ ދީގާ އެމީހުންގެ އިދިކޮޅުގައެވެ.

(٨٣) (އޭ رسول الله އެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކާފިރުންގެމައްޗަށް ޝައިޠާނުން ފޮނުއްވާކަން ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ؟ އެޝައިޠާނުން އެކާފިރުންގެ ހިތުން މަގުފުރެއްދުމާއި ފާފައިގެމަގުގައި ގަދަކަމުން حركاة ދެމުން މަސައްކަތްކުރަމުންދެއެވެ. އެބުރުގެތެރެއިން ވަސްވާސްދެއެވެ.

(٨٤) ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް عذاب އަވަހަށް އަވަސްވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ عمل ތަކާއި އަދި އެމީހުންގެ ނޭވާތައް عدد ކުރައްވައި ބައްޓަންކުރައްވަމެވެ. ހިސާބުކުރައްވަމެވެ.

يَوْمَ نَحْشُرُ ٱلْمُتَّقِينَ إِلَى ٱلرَّحْمَٰنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ ٱلْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٦﴾ لَّا يَمْلِكُونَ ٱلشَّفَٰعَةَ إِلَّا مَنِ ٱتَّخَذَ عِندَ ٱلرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا۟ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْـًٔا إِدًّا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ ٱلْأَرْضُ وَتَخِرُّ ٱلْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَن دَعَوْا۟ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا يَنۢبَغِى لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ إِن كُلُّ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ إِلَّآ ءَاتِى ٱلرَّحْمَٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَّقَدْ أَحْصَىٰهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾

ލުޣަތު

يَوْمَ نَحْشُرُ ٱلْمُتَّقِينَ = މުތްތަޤީން ކަލޭގެ تقوى ވެރި މީހުން محشر ކުރައްވާ ދުވަހު. ۞ إِلَى ٱلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة އަށް.۞ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ = جماعة جماعة އަށް. وفد وفد އަށް. ۞ وَنَسُوقُ ٱلْمُجْرِمِينَ = އަދި مجرم ން - ނުބައި މީހުން - މުތްތަޤީން ކަލޭގެ ދަށުން ދުއްވައިގެން ގެންދަވާނެވެ. ۞ إِلَىٰ جَهَنَّمَ = ނަރަކައަށް. ۞ وِرْدًا ﴿٨٦﴾ = ބޯހިހަލާކުވެގެންވާ حال . ކަރުހިއްކައިގެންނެވެ. ۞ لَّا يَمْلِكُونَ ٱلشَّفَٰعَةَ = އެމީހުންނަކަށް شفاعة އެއް ملك ވެގެން ނުވެއެވެ. ۞ إِلَّا مَنِ ٱتَّخَذَ = ހިފައިފި މީހަކަށްމެނުވީ. (ހިފައިގެންވީ މީހަކަށްމެނުވީ) ۞ عِندَ ٱلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة ން.۞ عَهْدًا ﴿٨٧﴾ = عهد އެއް. (އެއީ الله އަށް إيمان ވެ އެކަލާނގެ رسول އާ ތެދުކޮށް އެކަލާނގެ أمر ތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ގެންހިނގުމެވެ.) ۞ وَقَالُوا۟ = އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ. ۞ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ = رحمن ވަންތަ الله ދަރިކަލަކު إختيار ކުރައްވައިފިއެވެ. ۞ لَّقَدْ جِئْتُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން ގެނައިސްފީމުއެވެ. ބުނެފީމުއެވެ. ۞ شَيْـًٔا إِدًّا ﴿٨٩﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ ބަހެއް. ބޮޑުވެގެންވާ مُنْكَر ބަހެއް.۞ تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ =އުޑުތައް ގާތްވެގެންވެއެވެ. ۞ يَتَفَطَّرْنَ = ފަޅައިގެންދިއުން ކުދިކުދިވުމަށް. ۞ مِنْهُ = އެބުނުމުގެ ސަބަބުން. ۞ وَتَنشَقُّ ٱلْأَرْضُ = އަދި ބިން ފަޅައިގެންދިއުން . (ގާތްވެގެންވެއެވެ.) ۞ وَتَخِرُّ ٱلْجِبَالُ =އަދި ފަރުބަދަތައް ވެއްޓުމަށް. ۞ هَدًّا ﴿٩٠﴾ = ހަލާކުވެ ކުދިކުދިވެގެން. (ދިޔުން ގާތްވެގެންވެއެވެ.)۞ أَن دَعَوْا۟ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ = رحمن ވަންތަ الله އަށް ދަރިކަލަކު ނިސްބަތްކުރުމުން.۞ وَمَا يَنۢبَغِى لِلرَّحْمَٰنِ= އަދި رحمن ވަންތަ الله އަށް އެކަށީގެން ނުވެއެވެ. ۞ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ = އެއްވެސް ދަރިކަލަކު ހިފެއްވުމެއް إختيار ކުރެއްވުމެއް.۞ إِن كُلُّ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތަކުގައިވާ އެންމެހައި މީހުން ނުވެއެވެ.۞ وَٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައިވާ. ۞ إِلَّآ ءَاتِى ٱلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة

އަށް އަންނަހުށްޓެވެ. (އަންނާނެހުށްޓެވި) ❁ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ = އަޅެއްގެ ގޮތުގައި. (އަޅަކަށް) ❁ لَّقَدْ أَحْصَاهُمْ =
ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އެ އެއްޗެހި ހިމަނުއްވާފައިވެއެވެ. ❁ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ = އަދި ކަނޑައެޅިގެން
އެކަލާނގެ އެ އެއްޗެހީގެ عدد ތަރުތީބުން ބެއްލަވާ ހިސާބުކުރައްވާފައެވެ. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٨٥) تقوى ވެރި މުއްތަޤީން ރަޙްމާނުގެ ޙަޟްރަތަށް محشر ކުރައްވާ ދުވަސް ހަނދުމަކުރާށެވެ (ހަނދުމަކޮށްދީބަލާށެވެ.) އެދުވަހުން އެމީހުން جماعة جماعة އަށް ބައިބައިކޮށް رحمن ވަންތަ حضرة އަށް އަންނާނެއެވެ.

(٨٦) އަދި ނުބައިމީހުން - مجرم ން – ފެންބޯވައި ކަރުހިކިފައިވާ ޙާލު حال ގައި ނަރަކައަށް ދުއްވާލެވޭނެއެވެ.

(٨٧) (مؤمن ން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް شفاعة ކުރުމުގެ ހުއްދަ) ވާހަކަ ފުރުސަތު ދެއްވޭނެ شفاعة އެއް މިލްކުވާނެ ނުވާނެއެވެ. ހަމައެކަނި رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ حضرة ން عهد އެއް ހިފައިގަތް މީހުން ފިޔަވައެވެ. (އެބަހީ: އެކަލާނގެ حضرة އަށް إيمان ވެ صالح عمل ކޮށް رسول އަށް إيمان ވެ ނަބިއްޔާއަށް ކަނޑައެޅި ދީފައިވާ މަޤާމަށް ނިސްބަތްވާ ކަސްރަތަކުރެ شفاعة ވެއެވެ.

(٨٨) އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ. رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ ދަރިކަލަކު ހިފެއްވީއެވެ. ދަރިކަލަކު إختيار ކުރެއްވީއެވެ.

(٨٩) (އޭ މިމީހުންނޭވެ!) ކަލޭމެން އެއުޅުނު ބުނެފުރައްސާރަކޮށްފިއެވެ. ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ފާފައެކެވެ.

(٩٠) އުޑުތަކުން ފަޅައިގެންދާން ކައިރިވާވަރުވެއްޖެއެވެ. އަދި ބިން ފަޅައިގެން ފުނޑިފުނޑިވެ ވެއްޓިގެންދާން ކައިރިވެއެވެ. އަދި ފަރުބަދަތައް ކަޅި ހިތަދި ވެއްޓި ހިނގާށެވެ.

(٩١) رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއަށް ދަރިކަލަކު ލެއްވިކަމަށް ގޮވައިގަތުމުން އެކަމާ ހުރި ބޮޑުކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

(٩٢) رحمن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ ދަރިކަލަކު ހިއްޕެވުމަކީ، ދަރިކަލަކު إختيار ކުރެއްވުމަކީ އެކަލާނގެ ހައިސިއްޔަތާ ގުޅޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. ބޭނުންވެވޭ ކަމެއްވެސް ނޫނެވެ. އެކަލާނގެ ހުރިހާ ޝަރީކުންނާއި ދަރިކަލުންނާ އަދި އެއްވެސް ކަމަކުން ޤައިބާތިވެގެންވެއެވެ.

(٩٣) رحمن ވަންތަ الله އަށް އަޅެއްގެ ގޮތުގައި އަންނާނެ مخلوق އެއްވެސް ނެތެވެ. (އެބަހީ: ހުރިހާ مخلوق އެއްވެސް قيامة ދުވަހުން الله ގެ އަޅެއްގެ ގޮތުގައި އެކަލާނގެ حضرة އަށް އަންނާނެއެވެ.)

(٩٤) ހަމަކަށަވަރުން ހުރިހާ އެކަލާނގެ އެމީހުންގެ عدد ވެސް ބެއްލަވާ ހިމަނުއްވާފައެވެ. (އެއްވެސް مخلوق އަކު ގެއްލި ނުވާނޭ ނުފެނި ނުވާނެއެވެ.)

وَكُلُّهُمْ ءَاتِيهِ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ ٱلرَّحْمَـٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَـٰهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ ٱلْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِۦ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًۢا ﴿٩٨﴾

ލުޣަތު

وَكُلُّهُمْ ءَاتِيهِ = އަދި އެހުރިހާ މީހުން ހުރިހާ އަޅުން އެކަލާނގެ حضرة އަށް އަންނަހުށީއެވެ. ۞ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ = قيامة ދުވަހުން. ۞ فَرْدًا ﴿٩٥﴾ = އެކަނި އެކަނިން. ۞ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = ހަމަކަށަވަރުން އީމާނު ވެއްޖެކަން. ۞ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ އަދި އެމީހުން صالح عمل ކުރި. ۞ سَيَجْعَلُ لَهُمُ ٱلرَّحْمَـٰنُ = رحمن ވަންތަކަލާނގެ ނިކަންހުރެ އެމީހުންނަށްޓަކައި ލޯބިލައްވާނެއެވެ. ۞ وُدًّا ﴿٩٦﴾ = ލޯބިވެރިކަން (مؤمن ންގެ ހިތްތަކުގައި مُحَبَّة ލައްވާނެއެވެ.) ۞ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَـٰهُ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ قرآن ފަސޭހަކޮށްދެއްވީމެވެ. ۞ بِلِسَانِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ދުލުގައި. ۞ لِتُبَشِّرَ بِهِ ٱلْمُتَّقِينَ = އެ قرآنން ކަލޭގެފާނު تقوى ވެރިންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވުމަށް. ۞ وَتُنذِرَ بِهِۦ =އަދި އެ قرآن ން ކަލޭގެފާނު إنذار ކުރެއްވުމަށާއި. ۞ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾ = ދެކޮޅުވެރިކަން ގަދަބާރުކަން.۞ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم = އަދި އެމީހުންގެ ކުރިން (އެބަހީ: މި مكّة ގެ مشرك ންގެކުރިން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގިނަބަޔަކު ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. ۞ مِّن قَرْنٍ = قَرْن ތަކުގެތެރެއިން - أمّة ތަކުގެތެރެއިން. ۞ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم = އެމީހުންގެތެރެއިން އެއްވެސް ހިތުގައި ކަލޭގެފާނަށް ފާހަގަވެއްޖެތޯ؟ مِّنْ أَحَدٍ = އެއިން އެއްވެސްމީހެއްގެ.۞ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾ = ނުވަތަ އެމީހުންގެ ވާހަކަ އެއްވެސް އަޑެއް ހިތުގައި ކަލޭގެފާނަށް އިވިވަޑައިގަންނަވަނީތޯ؟ އެބަހީ އަޑެއް ހިތުގައި އެއްވެސް ނުވާނެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٩٥) އަދި އެހުރިހާ މީހުން قيامة ދުވަހުން އެކަނި އެކަނިން އެކަލާނގެ حضرة އަށް އަންނާނެއެވެ.

(٩٦) ހަމަކަށަވަރުން އީމާންވެގެން صالح عمل ކުރި މީސްތަކުން (ދަންނާށެވެ.) رَحمن ވަންތަ ކަލާނގެ ނިކަންހުރު އެމީހުންނަށް ލޯބިވެރިކަން މީސްތަކުންގެ ހިތްތަކުގައި ލައްވާނެއެވެ.

(٩٧) (އޭ رسول الله އެވެ.) ދަންނަވާ ކަލޭގެފާނުންގެ ދުލުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މި قرآن ފަސޭހަކޮށްދެއްވީމެވެ. އެއީ تقوى ވެރިންނަށް އެ قرآن ން ކަލޭގެފާނު އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވުމަށެވެ. އަދި ދެކޮޅުވެރިކަން ގަދަވެގެންވާ ބަޔަކަށް (مكّة ގެ قريش ންނަށް) އެ قرآن ން ކަލޭގެފާނު إنذار ކުރެއްވުމަށެވެ. ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވުމަށެވެ.

(٩٨) އަދި އެ قريش ންގެކުރިން ކިތައްކިތައް أمّة ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކުކުރެއްވިން ކޮއްޗެވެ؟ އެބަދީ: ވަރަށްގިނަމުން (އުމުރުން ނުހަނދަމަންތެރިވުމުން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ އުމުރުންކުރު އެކުއެގެ إحساس އެއްވެސް ހިތުމެއްވެސް ކަލޭގެފާނަށް ވޭތޯއެވެ؟ ނުވަތަ އެއިން މީހެއްގެ އަޑުއިވޭތޯ ހިތުމެއްވިހަސް ކަލޭގެފާނަށް އިވިވަޑައިގެންނެވޭތޯއެވެ؟ (މިއިން އެއްވެސްކަމެއް ނުވެއެވެ.)

بِفَضْل اللّه ورحمته لقد انتهيت من ترجمة سورة مريم

والحمد للّه ربّ العالمين